

Broedvogels

van het Hol

2012 (publieksversie)

Dirk Prop

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken
Natuurmonumenten

Broedvogels van het Hol 2012

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken
Werkgroep broedvogels
Postbus 1028
1200BA Hilversum
broedvogels@vwggooi.nl
www.vwggooi.nl

Natuurmonumenten

Uitgave VWG: 211

Tekst : Dirk Prop
Kaarten : Google ©Tele Atlas
Satelliefoto's : Google ©DigitalGlobe, Aerodata International Surveys

Omslag: Geen sores in het Hol

Copyright 2012 – Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum

Intro

De tellingen zijn uitgevoerd door:

Francis Bakker
Ellen de Bruin
Huub Casander
Ricardo van Dijk
Han Dijkers
Anco Driessen
Wobbe Kijlstra
Dirk Prop
Rien Rense
Annet Scheeres
Boud Stoop-Buwalda
Jossi Struijs
Hugo Weenen

Een eerdere versie van dit rapport is kritisch becommentarieerd door Huub Casander en Han Dijkers.

Dank gaat uit naar de terreinbeheerder van Natuurmonumenten Erik de Haan. Hij verzorgde de boot, kaartmateriaal, vergunningen en introduceerde de tellers in het gebied tijdens een excursie in maart. Bovendien gaf hij ons veel informatie over de ontwikkelingen van de broedvogels van de laatste decennia.

Speciale dank ook aan Francis Bakker voor het opladen en klaarzetten van de accu's voor de fluistermotor.

Ook dank aan Rombout de Wijs die met zijn brede kennis van het Vechtplassengebied zeer nuttige kanttekeningen heeft gemaakt bij het rapport.

Inhoudsopgave

1.	Samenvatting.....	5
2.	Inleiding	6
3.	Het gebied	6
4.	Werkwijze	7
4.1.	Methode	7
4.2.	Route	7
4.3.	Tellingen	7
4.1.	Vervoer	7
4.2.	Weer	8
4.3.	www.broedvogelkartering.nl	8
5.	Resultaten	9
5.1.	Aantallen	9
5.2.	Soortbespreking	10
5.3.	Voormalige broedvogels	25
5.4.	Niet broedvogels	25
5.5.	Zoogdieren	26
6.	Conclusies	27
7.	Geraadpleegde bronnen	30
	Bijlage 1 Inventarisaties van het Hol vanaf 1948	31

1. Samenvatting

De Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken heeft in 2012 een broedvogelinventarisatie van het Hol (95 ha) uitgevoerd.

In het noordelijk deel van het gebied, dat voornamelijk bestaat uit bos afgewisseld met veenweiden, domineren de bos- en struikvogels. Langs de bosranden komt de Boompieper voor. In het zuiden en midden zijn nog veel jonge verlandingsvegetaties te vinden en hier bereiken moeraszangvogels hoge dichtheden.

Totaal zijn er 47 soorten vastgesteld met als meest talrijke de bosvogel Tjiftjaf (75 territoria) gevolgd door de struikvogels Fitis (60 territoria) en Winterkoning (47 territoria). De meest talrijke moerasvogel is de Rietzanger (43 territoria). De Snor is met 16 territoria aanwezig.

De Ankeveense- en Kortenhoefse Plassen zijn vergelijkbare laagveengebieden waar de afgelopen 50 jaar ook meerdere inventarisaties zijn uitgevoerd waaronder zeer recent door de VWG (Brinkman en Prop, 2010 en Prop 2011). Als de we resultaten van deze twee gebieden vergelijken met die van het Hol in 2012, dan zien we een aantal trendmatige ontwikkelingen:

- Moeraszangvogels (Rietzanger, Kleine Karekiet, Snor, Rietgors en Koekoek) zijn nog steeds in redelijk groten getale aanwezig, maar de dichtheden van 50 jaar geleden worden nergens meer geëvenaard. De Snor neemt de laatste decennia echter weer in aantal toe zodat de Vechtplassen de faam van bolwerk voor de Snor bevestigen. In de Ankeveen en Kortenhoefse Plassen zitten ook Rietgors en Rietzanger weer duidelijk in de lift. Dit in tegenstelling tot het Hol waar deze soorten de laatste decennia een negatieve trend laten zien. Een oorzaak hiervan kan zijn dat in de eerstgenoemde gebieden het areaal rietland is toegenomen (door kappen struiken en bomen), terwijl dat in het Hol niet is gebeurd. Daar is juist het areaal bos toegenomen, ten koste van het riet.
- Tot in de zeventiger jaren kwamen de grotere moerasvogels (Roerdomp, Purperreiger, Woudaapje) nog tot broeden in de onderzochte gebieden. De aantallen zijn nooit hoog geweest. Woudaapje was tot in de zeventiger jaren een vaste broedvogel, maar Roerdomp was waarschijnlijk niet meer dan een incidentele broedvogel. Purperreiger kwam in kleine aantallen voor in Kortenhoef en Ankeveen. Inmiddels zijn de overgangen van land naar water nog scherper geworden dan voorheen, zodat de oeverzones onvoldoende mogelijkheid bieden om te broeden en foerageren. Hervestiging is daarom niet waarschijnlijk. Ook andere soorten van de oeverzone als Waterhoen en Waterral zijn een zeldzaamheid, en in het Hol in 2012 zelfs geheel ontbrekend.
- De Fuut komt vooral langs de diepere waterpartijen voor: in Ankeveen en Kortenhoef totaal 49 paar. Opvallend is dat de soort in het Hol ontbreekt. Behalve de geringe diepte kan de troebelheid van het water een rol spelen.
- Wilde Eend blijft op een constant niveau; Krakeend en Kuifeend zijn sterk toegenomen, terwijl Slobeend en Wintertaling definitief zijn verdwenen.
- De Grauwe Gans is sterk in aantal toegenomen van enkele exemplaren in 1990 tot meer dan 250 exemplaren in de drie gebieden in 2010-2012. De afgelopen jaren nemen de aantallen licht af.
- Struikvogels (Tuinfluiter en Fitis) blijven zeer talrijk.
- Bosvogels (Vink, Zwartkop, Kool- en Pimpelmees, Grote Bonte Specht) profiteren van het ouder worden van de bomen. Matkop daarentegen is een zeldzaamheid geworden.
- Buizerd en Havik zijn tot de vaste bewoners gaan behoren. Sperwer en Boomvalk daarentegen zijn incidentele broedvogels geworden.
- Houtsnip broedt nog steeds in de grotere aaneengesloten bosgebieden.
- Het effect van de vestiging van de Havik sinds ruim 30 jaar op middelgrote prooidieren lijkt onmiskenbaar: Houtduif, Zwarte Kraai en Gaai zijn sterk afgenomen. Ook de achteruitgang van de watervogels Meerkoet en Waterhoen, welke laatste zelfs geheel verdwenen is, heeft hier zeer waarschijnlijk mee te maken, hoewel niet geheel uitgesloten kan worden dat de strenge winters, Vossen en het verminderen van de verlandingszones een rol spelen.

Hoewel de vogelrijkdom van het Hol iets minder is dan die van de Ankeveense- en Kortenhoefse Plassen, is de ecologische waarde van het gebied groot. Dit is te danken aan de bijzondere flora en de combinatie van water-, riet- en bosvogels die kenmerkend is voor een halfopen veengebied waarin de verschillende successiestadia van open water tot elzenbroekbossen elkaar afwisselen.

2. Inleiding

Het Hol is het kleine broertje van de Ankeveense en Kortenhoefse Plassen. Het gebied is in oppervlakte de mindere, maar het kan zich landschappelijk en ecologisch meten met de andere noordelijke Vechtplassen. Het Hol is vooral bekend vanwege de grote botanische waarde van de trilvenen. Elders wegwijnende soorten zoals Gagel en Galigaan komen er nog steeds volop voor. Ook Krabbescheer komt nog voor, hoewel de grote groeiplaatsen van voorheen zijn verdwenen. Het beheer van Natuurmonumenten is er op gericht om de huidige natuurlijke waarde van het gebied te behouden. De veenweiden worden gemaaid en opgroeiende hout gekapt. In een periodieke kwaliteitstoets wordt het effect van de maatregelen geëvalueerd en de toekomstvisie herijkt. In verband hiermee worden flora en fauna gemonitord en is in 2012 aan de VWG (Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken) gevraagd om het gebied integraal op broedvogels te inventariseren. In het voorliggende rapport is het verslag van deze inventarisatie te lezen.

Het is interessant om de resultaten van de telling in een breder perspectief te plaatsen om zo trendmatige ontwikkelingen in de broedvogelpopulatie in het Vechtplassengebied vast te kunnen stellen en zo mogelijk oorzaken van voor- of achteruitgang te kunnen geven. We konden hierbij gebruik maken van de resultaten van verschillende inventarisaties die vanaf 1948 in het Hol zijn uitgevoerd. Ook de recente inventarisaties van de nabijgelegen Ankeveense - en Kortenhoefse Plassen boden nuttig vergelijkingsmateriaal. Daarnaast is gekeken naar de landelijke ontwikkelingen die SOVON in trendcijfers vanaf 1990 beschikbaar stelt.

3. Het gebied

Figuur 1 De begrenzing van het telgebied van het Hol.

Het telgebied wordt aan de zuidzijde begrensd door de Kromme Rade en aan de westzijde door het Moleneind. De grens met het weidegebied vormt de noordgrens van het gebied. Met uitzondering van het huis van Moleneind 55 zijn de erven niet meegeteld..

Tabel 1 oppervlakte van de verschillende zones in het Hol.

Gebiedstype (ha)					
Water	Bos	Riet/ruigte	Veenweide	Weiland	Totaal
18	48	15	9	5	95

De beschrijving van Bakker et al (1976) is nog steeds actueel.

"De structuur van het Hol , met name de grillige afwisseling van plassen en bos- , riet- , en moerasland is voornamelijk te verklaren uit het op verschillende plaatsen dicht aan de oppervlakte komen van de zandondergrond. De daarop aanwezige dunne veenlaag is destijds nauwelijks of niet vergraven omdat dat eenvoudig de moeite niet loonde. Het gevolg is geweest dat de verlanding op deze plaatsen sneller verloopt dan elders, hetgeen nu nog duidelijk in het landschap tot uiting komt.

Typerende plantensoorten van het Hol die tevens een belangrijke invloed op het landschappelijke aspect uitoefenen, zijn: Galigaan, die op talrijke plaatsen een dominerende rol speelt in de oeverzone, Waterdrieblad, Ronde Zegge en Draadzegge.

Het open water is rijk begroeid met Waterlelie en Gele Plomp, die afgewisseld worden door grotere en kleinere velden Mattenbies en Kleine Lisodde.

De trilvenen in het reservaat zijn de belangrijkste groeiplaatsen van Draadzegge, Ronde Zegge, Moeraskartelblad, Malaxis en Sturmia."

Verder merken Bakker et al op dat "in luwe hoeken en kleine petgaten het beeld wordt beheerst door Krabbescheer." Ook in 2012 kwam de Krabbescheer nog volop voor in de sloot langs de Kromme Rade, maar voor het overige was deze soort zeldzaam geworden met een zeer verbrokkelde verspreiding.

4. Werkwijze

4.1. Methode

De inventarisatie is uitgevoerd volgens de broedvogelkarteringsmethode (BMP) van SOVON (van Dijk & Boele 2011).

Deze werkt als volgt. In de loop van het broedseizoen worden verschillende bezoeken aan het telgebied gebracht, waarbij alle waarnemingen van mogelijke broedvogels worden ingetekend op een veldkaart. Deze waarnemingen worden na het veldbezoek op afzonderlijke soortenkaarten overgezet. Aan het eind van het seizoen wordt het aantal territoria bepaald door de waarneempunten van de soortenkaarten via soortspecifieke regels te clusteren.

De waarnemingen zijn geregistreerd en geclusterd via de internetapplicatie www.broedvogelkartering.nl. waarover meer in paragraaf. 4.3 www.broedvogelkartering.nl

4.2. Route

Ter voorbereiding heeft Erik de Haan (terreinbeheerder Natuurmonumenten) ons op 3 maart 2012 geïntroduceerd in het gebied.

Mede op basis van de adviezen van Erik en Francis Bakker is een route uitgezet die elke telronde afgelegd werd. De richting werd elke keer omgewisseld. Het traject werd grotendeels per boot afgelegd met daarnaast enkele uitsteekjes te voet, onder andere langs de Kromme Rade.

4.3. Tellingen

Van 1 april t/m 7 juli 2012 werd 2-wekelijks een inventarisatie uitgevoerd.

Elke telling werd uitgevoerd door een team dat bestond uit 2-3 personen met minimaal 1 ervaren teller.

Tabel 2 Datum en tijd van de bezoeken

Datum	Tijd	Bijzonderheden
3 maart	9.00 - 13.00	Introductie door Erik de Haan. Geen telling. Wel een zingende Matkop
1 april	7.00 - 11.45	
14 april	5.45 - 11.00	
30 april	5.45 - 11.45	
8 mei	21.00 - 22.00	Avondtelling
12 mei	5.30 - 11.00	
26 mei	6.00 - 11.00	
27 mei	21.30 - 22.30	Avondtelling
9 juni	6.00 - 10.30	Door het slechte weer geen volledige telling (ca 70%) : stormachtig, harde wind, veel buien en circa 12 graden.
23 juni	6.15 - 11.15	
7 juli	6.15 - 10.30	

4.1. Vervoer

Er werd gebruik gemaakt van een bootje van Natuurmonumenten met een fluistermotor van de VWG. We hadden de beschikking over 2 accu's, maar in de praktijk bleek dat 1 accu voldoende energie leverde voor de volledige vaartocht.

4.2. Weer

Het voorjaar kan worden getypeerd als zeer wisselvallig.

Het begon met een droge, zonnige en uitzonderlijk zachte maart, die hiermee op de gedeelde derde plaats staat van de zachtste maanden in ruim een eeuw.

Eind maart begon een lange periode met wisselvallig, somber en vrij koud weer die tot in mei duurde. De laatste aprildag - Koninginnedag - was de enige zonnige en warme dag van deze maand en in De Bilt was 30 april de eerste warme dag van het jaar. In april viel op veel dagen regen hoewel de hoeveelheid beperkt bleef.

Pas in de tweede helft van mei werd het zonnig lenteweer. Op 22 mei werd in De Bilt de eerste zomerse dag van het seizoen genoteerd. Ondanks de koude en sombere start hoort mei 2012 met een gemiddelde van 14,5 graden toch bij de tien warmste meimaanden sinds 1901.

Juni was weer nat, vrij somber en koel. In De Bilt is de gemiddelde temperatuur uitgekomen op 14,9 graden tegen 15,6 graden normaal. Sinds 1995 is deze maand niet zo koel geweest.

4.3. www.broedvogelkartering.nl

Bij het invoeren en uitwerken van de waarnemingen is gebruik gemaakt van de website www.broedvogelkartering.nl. In een artikeltje in het Vogeljaar (Prop et al. 2010) is de werking hiervan beschreven. Het komt er op neer dat via deze site alle afzonderlijke waarnemingen via een Google kaart ingevoerd kunnen worden waarbij tevens het soort waarneming wordt ingevuld (individu, paar, etcetera) . Aan het eind van het seizoen kunnen per soort de territoria automatisch berekend worden door middel van het clusteren van de waarnemingen. De rekenwijze hierbij is geheel volgens de Broedvogel Monitoring methode van SOVON (van Dijk & Boele 2011). Het resultaat van de berekening is te zien op een stippenkaart , waarbij een stip is gepositioneerd op de vroegste waarneming binnen de SOVON datumgrenzen.

Na elke telling, liefst op de teldag zelf, werden de waarnemingen ingevoerd.

Gaandeweg het seizoen werden zo de soortenkaarten opgebouwd die voor alle tellers via internet te raadplegen waren.

Aan het einde van het seizoen zijn de territoria automatisch berekend.

5. Resultaten

5.1. Aantallen

In de volgende tabel zijn de resultaten van de inventarisatie van het Hol in 2012 samengevat.

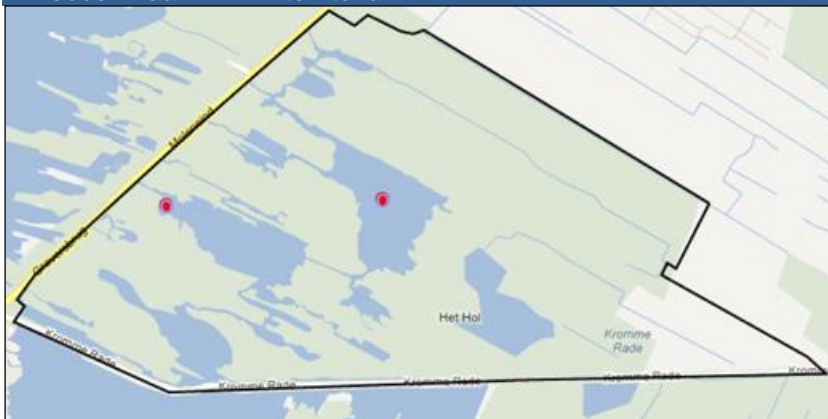
Soort	Aantal territoria
Knobbelzwaan	2
Grauwe Gans	27
Nijlgans	7
Krakeend	2
Wilde eend	15
Kuifeend	1
Havik	1
Buizerd	2
Meerkoet	4
Kievit	1
Houtsnip	1
Houtduif	5
Koekoek	3
Grote Bonte Specht	4
Boompieper	3
Witte Kwikstaart	2
Winterkoning	47
Heggenmus	5
Roodborst	33
Blauwborst	2
Merel	27
Zanglijster	7
Sprinkhaanzanger	5
Snor	16
Rietzanger	43
Bosrietzanger	1
Kleine Karekiet	22
Spotvogel	1
Grasmus	2
Tuinfluitier	35
Zwartkop	32
Tjiftjaf	75
Fitis	60
Grauwe Vliegenvanger	1
Staartmees	1
Matkop	2
Pimpelmees	18
Koolmees	20
Boomkruiper	5
Gai	2
Zwarte Kraai	2
Vink	32
Putter	3
Goudvink	4
Appelvink	1
Groenling	1
Rietgors	11
Aantal soorten	47

5.2. Soortbespreking

In dit hoofdstuk zijn de broedvogels per soort beschreven. Elke stip op de stippenkaart representeert een geldig territorium. De stip is gepositioneerd op een waarneming binnen de SOVON datumgrenzen. Indien er meer waarnemingen zijn binnen deze datumgrenzen dan is de vroegste waarneming gekozen.¹

Bij de bespreking van de populatieveranderingen van een soort wordt in de tekst gerefereerd aan de oudere inventarisaties in 1948, 1967, 1992 en 1997. In bijlage 1 is een korte toelichting opgenomen van de wijze waarop deze inventarisaties zijn uitgevoerd. Enig voorbehoud moet gemaakt worden bij de vergelijkingen tussen de verschillende jaren. Men moet bedenken dat pas vanaf 1984 de BMP methode is toegepast hetgeen vergelijking met oudere inventarisaties bemoeilijkt. Maar ook toepassing van de BMP methode in 1993, 1997 en 2012 is geen garantie op volledige vergelijkbaarheid vanwege het verschil tussen de tellers en het aantal uitgevoerde tellingen. Vanwege deze methodologische complicaties is bij het concluderen van een eventuele toe- of afname een marge van minimaal 50% aangehouden.

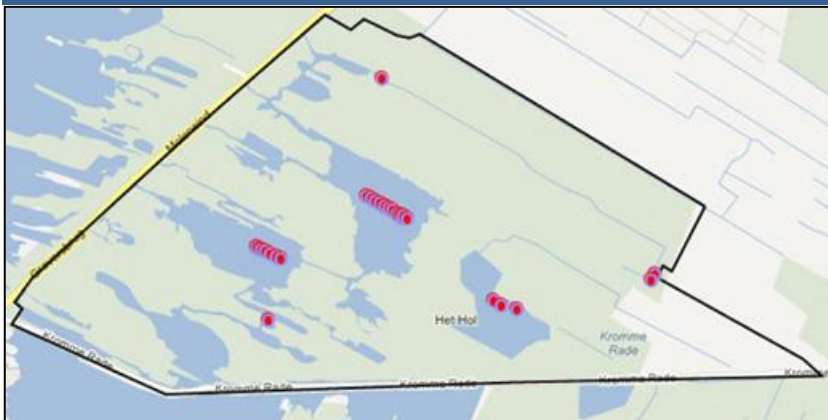
Knobbelzwaan 2 territoria

Op 1 april werden er zeven paar Knobbelzwanen in het gebied geteld. Bij de latere bezoeken waren nog twee paar aanwezig. Hiervan heeft één paar genesteld op een legakker in de noordelijke plas. In juni zwom het paar zonder kuikens in het gebied, dus dit broedsel is niet succesvol geweest. Oudere inventarisaties laten zien dat de broedpopulatie van de Knobbelzwaan met 1-2 paar

stabiel is.

Grauwe Gans 27 territoria

Bosman en van Klaveren schrijven in 1992: *"De Grauwe Gans broedt vaak op drijftillen of kleine (schier-) eilandjes en is snel verontrust. Advies is om de rustige delen met drijftillen zo mogelijk te ontzien."* Er broedden toen 3 paren Grauwe Gans in het Hol. Sindsdien is de soort een sterke opmars begonnen. Door deze opzienbarende revival zijn de beheermaatregelen niet meer

bedoeld om deze vogels te ontzien, maar juist om de aantallen zo veel mogelijk binnen de perken te houden. In dit kader raapt Natuurmonumenten in het Vechtplassengebied jaarlijks de eieren uit de nesten weg. Twee eieren laat Natuurmonumenten in het nest liggen om te voorkomen dat de ganzen elders een vervolglegsel gaan maken.

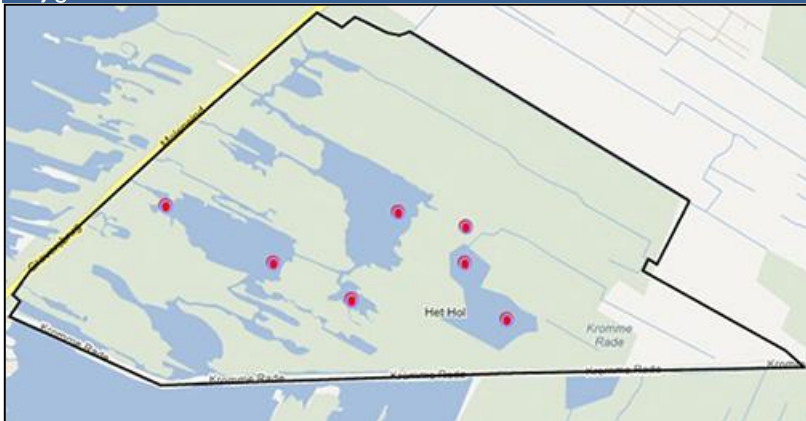
In het Hol werden in 2012 concentraties nestelende ganzen aangetroffen op twee smalle legakkers met respectievelijk 8 en 12 nesten. Verder vonden we verspreid in het gebied nog 7 nesten. De ganzen zitten tussen twee vuren. Een solitaire nestplaats op de vaste oever is zeer riskant in verband met de Vos. Nesten in kolonies op eilandjes zijn daarentegen gemakkelijk te vinden voor Natuurmonumenten, en zelfs voor een Vos die niet te beroerd is om een stukje te zwemmen. De toekomst zal uitwijzen hoe zich dit verder ontwikkelt.

2012 was een slecht broedseizoen voor de Grauwe Gans. We zagen slechts 2 paar met twee grotere jongen.

Grotere groepen foeragerende ganzen verbleven op de weilanden tussen het Hol en de Suikerpot. In april en mei telden we hier 10-tallen en vanaf eind juni verbleven hier ca 150 volwassen Grauwe Ganzen. In het Hol zelf waren de aantallen minder hoog. In juli was het aantal ca 50. Te zien was dat deze ganzen onder andere de bloemknoppen van de Waterlelie en Gele Plomp opaten.

¹ Op de kaart zijn niet alle legakkers zichtbaar. Kijk voor een gedetailleerde kaart in paragraaf 3 Het gebied.

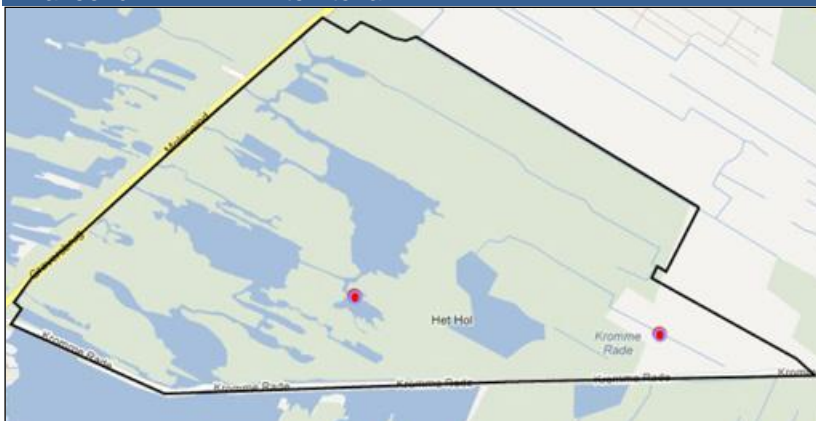
Nijlgans 7 territoria

Het eerste vastgestelde broedgeval van de Nijlgans in het Hol dateert van 1993. Daarna is de soort geleidelijk toegenomen tot het aantal van 7 territoria in 2012. Net als in Kortenhoef en Ankeveen viel op dat meer dan driekwart van de waarnemingen betrekking had op gepaarde vogels. En dat niet alleen in het vroege voorjaar maar ook in april, mei en juni, in een periode waarin te verwachten is dat één van

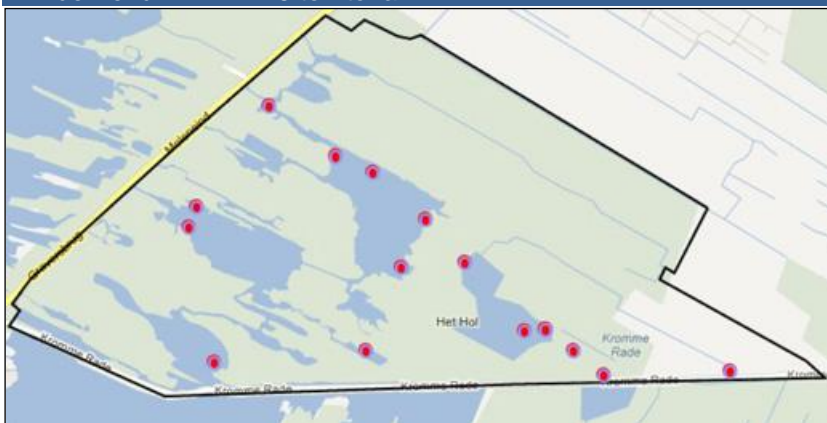
beide partners op het nest zit te broeden. Onze waarnemingen wijzen er op dat het merendeel van de vogels niet broedt of dit vroegtijdig afbreekt. Er zijn ook geen vogels met kuikens waargenomen.

Krakeend 2 territoria

Van april t/m juni was 1 - 2 paar aanwezig in het gebied. In oudere inventarisaties wordt de Krakeend nog niet als broedvogel genoemd. Krakeenden met kuikens zijn niet waargenomen.

Wilde Eend 15 territoria

In 2012 hebben we 15 broedparen vastgesteld. In 1967 waren er 8 broedparen. Er lijkt dus sprake van een toename, maar omdat in 1967 nog geen SOVON criteria werden toegepast, die inhouden dat het aantal territoria van de Wilde Eend wordt bepaald op basis van het aantal aanwezige woerden tussen 1 april en 10 mei, is een goede vergelijking eigenlijk niet mogelijk.

De Wilde Eend heeft het moeilijk in het Vechtplassengebied. In de lucht moet de eend jaarrond beducht zijn voor jagende Haviken. In april vonden we bij de havikhorst twee geplukte eenden, waaronder één witte kwaker die door zijn opvallende kleur extra kwetsbaar zal zijn. Als het broedseizoen is aangebroken is de Vos het grootste gevaar. Het is de kunst om een nestplek te vinden die buiten de route van deze predator valt. En als het de eend dan gelukt is om de kuikens succesvol uit te broeden dan loert er onder water nog het gevaar van de Snoek, waarvan in het Hol forse exemplaren rondzwemmen.

Onder deze omstandigheden is het geen wonder dat het broedsucces laag is: we zagen slecht twee maal een eend met kuikens zwemmen, beide keren met het schamele aantal van 1 pul van 1-2 week oud.

Kuifeend 1 territorium

De Kuifeend begint pas in de tweede helft van mei te nestelen. Tot die tijd verblijven de gepaarde vogels in de omgeving van hun latere nestlocatie. In de oostelijke plas van het Hol was bij elke telling een paartje aanwezig, hetgeen volgens de SOVON criteria een geldig territorium oplevert. Het verhaal begint eentonig te worden, maar net als bij de meeste andere eendensoorten werden er

geen tomen met kuikens waargenomen.

Havik 1 territorium

In de buurt van de botenloods was de Havik in het vroege voorjaar luidruchtig aanwezig bij zijn horst die hij in een eik had gebouwd. In april bleek dit nest deels naar beneden te zijn gewaaid en we vermoedden dat het nest was verlaten. Op 26 mei vloog er echter toch weer een Havik van het nest en op 23 mei zat op enkele 10-tallen meters van het nest een luid bedelend jong. Eind goed, al goed, hoewel niet helemaal, want onder het nest vonden we de resten van een tweede jonge Havik. De afgebeten veren wezen op predatie door een Vos.

De Havik is voor het eerst in 1992 als broedvogel vastgesteld en is daarna een vaste bewoner van het Hol geworden.

Buizerd 2 territoria

Er werden twee territoria van de Buizerd vastgesteld. In de noordelijke bosrand vonden we een nieuw gebouwde horst in een elzensingel. Hier zijn minimaal twee jongen uitgevlogen. In het zuidwestelijk deel zagen we meerdere malen rondvliegende Buizerds waaronder ook baltsend, maar vanwege de slechte toegankelijkheid van de moerasbossen is het niet gelukt om het nest te vinden.

De Buizerd heeft zich in de Vechtplassen pas in 1980 opnieuw gevestigd (de Wijs 1993). De laatste decennia lijkt het aantal vrij constant te zijn. In 1992 werden er in het Hol ook twee broedparen vastgesteld.

Meerkoet 4 territoria

Waar water is, daar is de Meerkoet, maar het Hol lijkt hier een uitzondering op te maken. We konden slechts 4 territoria vaststellen waarvan één nestvondst. Terwijl de Meerkoet in 1992 nog een "zeer sterk toegenomen soort" werd genoemd (44 broedparen!) ontbrak hij in 2012 in de meeste plasjes en trekaten. Ook in vergelijking met Ankeveen (32 territoria in

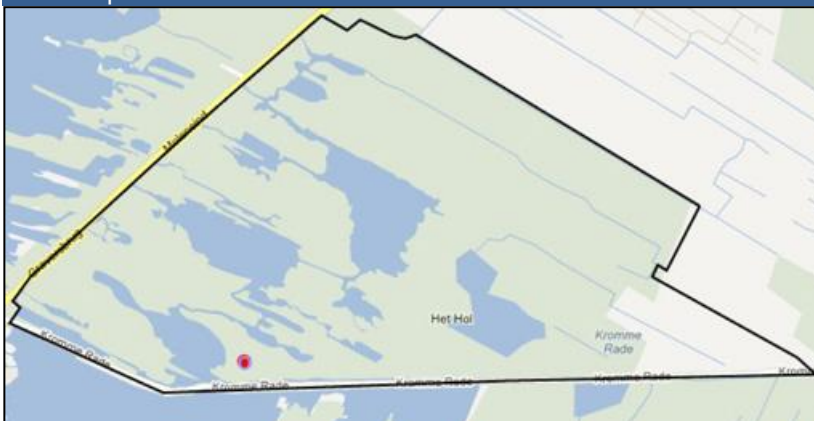
2010) en Kortenhoeve (56 territoria in 2011) is dit een lage score.

Kievit 1 territorium

Tot in de tachtiger jaren was de Kievit een talrijke broedvogel in de weilanden tussen het Hol en Suikerpot. In 1983 telde van Klaveren (1988) hier nog 22 paar. Hier is niets van over. Wel troffen we in een natte veenweide van het Hol nog een broedpaar aan, als een onderduiker die niet weet dat de oorlog verloren is.

Houtsnip 1 territorium

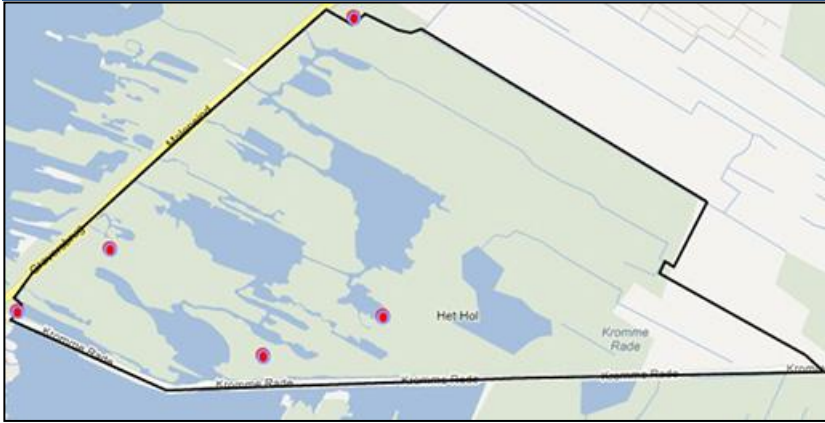
De Houtsnip is in het Hol een zeer schaarse broedvogel. Deze vogel laat zich in vlucht meestal slechts enkele seconden zien en verdwijnt dan weer achter de kruinen van de eerstvolgende bomenrij, waarna hij hooguit nog enkele malen de hoge piepende contactroep laat horen. Juist door dit efemere gedrag is de Houtsnip een tot de verbeelding sprekende vogel en is het verheugend

dat hij nog steeds in het gebied broedt, ook al is het in zeer lage aantallen.

Op twee avondwandelingen op 8 en 17 mei langs de Kromme Rade werden respectievelijk een- en driemaal een baltsende vogels gezien en gehoord. Vermoedelijk betrof het dezelfde vogel. Niet uitgesloten is dat in het westelijk deel nog 1 of 2 territoria aanwezig waren maar vanaf de Kromme Rade was dit niet aan te tonen.

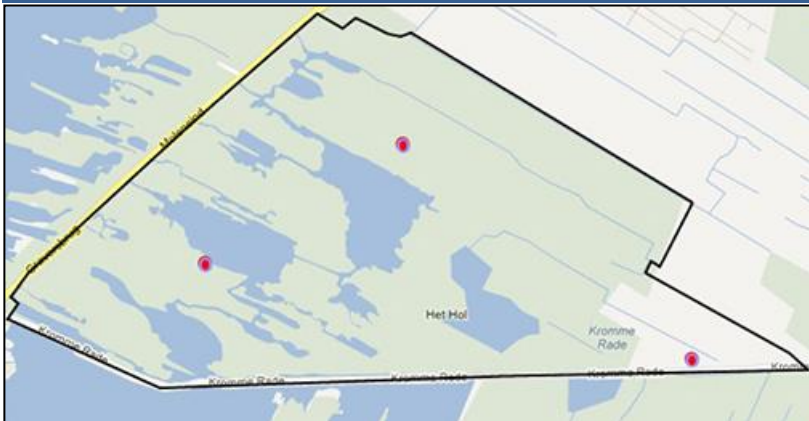
Oudere gegevens zijn schaars. Het lijkt dat de soort redelijk stand weet te houden.

Houtduif 5 territoria

De Houtduif is in bescheiden aantal in het gebied aanwezig. Vroeger was de soort talijker, in 1967 werden nog 15 paar vastgesteld. De komst van de Havik heeft de soort naar de marge van het gebied verdreven waar hij vooral bij de menselijke bebouwing een zekere bescherming tegen de jachtdruk van de Havik vindt.

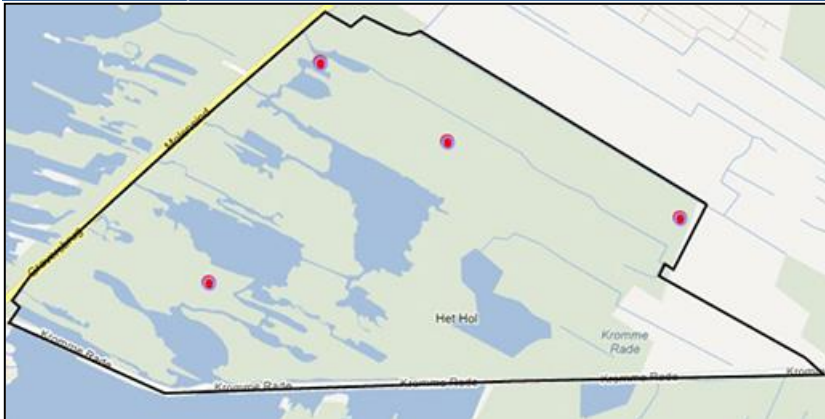
Koekoek 3 territoria

De Koekoek laat zich vanaf mei overal in het gebied zien en horen. We stelden drie territoria vast. Vroegere inventarisaties vanaf 1967 maakten melding van 3-8 territoria. Hierbij moet rekening worden gehouden met het feit dat er interpretatieverschillen optreden bij het vaststellen van het aantal territoria. De soort houdt stand, maar kan zich toch niet helemaal onttrekken aan de dalende landelijke trend

(SOVON).

Grote Bonte Specht 4 territoria

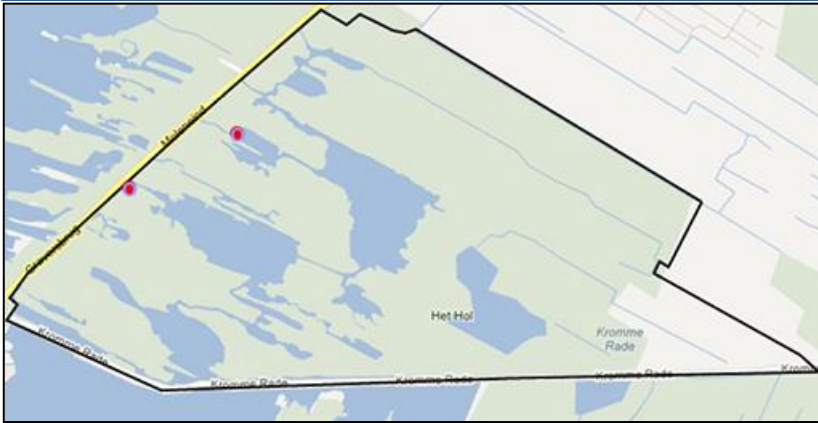
Met ouder worden van de bomen in het Hol is het niet verwonderlijk dat de Grote Bonte Specht tot de vaste bewoners is gaan behoren. Bij tellingen tot 1988 werd nooit meer dan 1 broedpaar vastgesteld. In 1992 was het aantal opgelopen tot 6, waarmee een plafond bereikt lijkt te zijn.

Boompieper 3 territoria

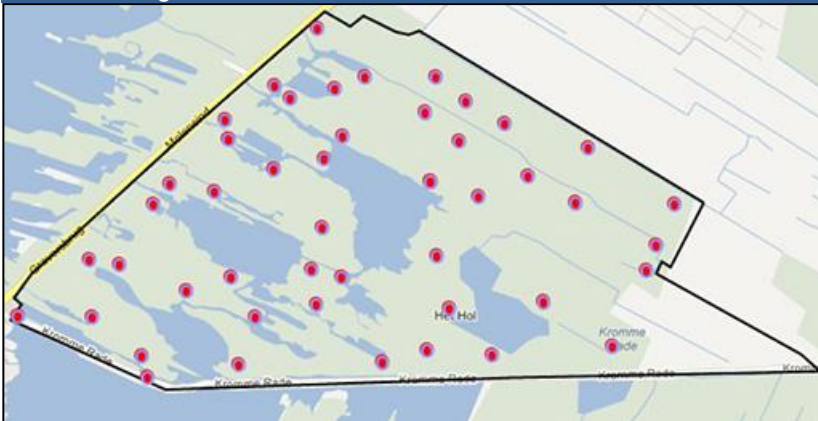
De Boompieper is een nieuwe broedvogel in het Hol. Het landschap met afwisselende veenweiden en boomgroepen vormt een zeer geschikt biotoop voor deze soort.

Witte Kwikstaart 2 territoria

De kwikstaart is met enkele territoria aanwezig. De soort broedt altijd in menselijke bouwsels inde vorm van hutjes, beschoeiingen of steigers.

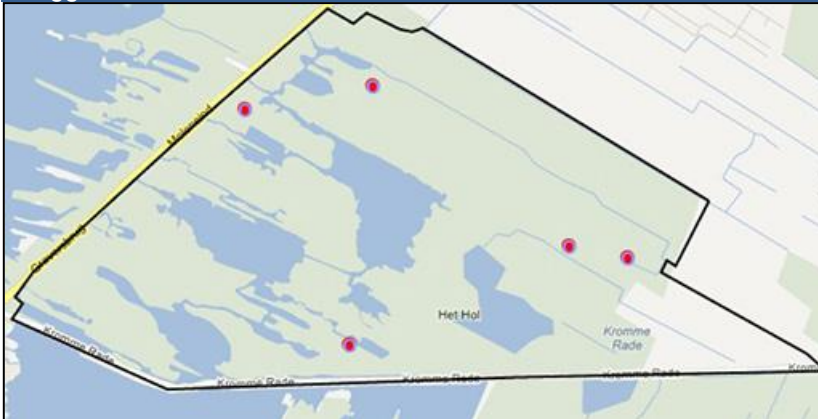
Winterkoning 47 territoria

Ondanks het feit dat er enkele redelijk strenge winters zijn gepasseerd waar de Winterkoning zoals bekend slecht tegen kan, was deze soort opvallend talrijk. Sinds 1997 (30 territoria) is het aantal zelfs met 50% toegenomen. Vermoedelijk heeft dit te maken met het feit dat het maaisel van de veenweiden in de bossen wordt gekuild hetgeen op den duur leidt tot een zeer

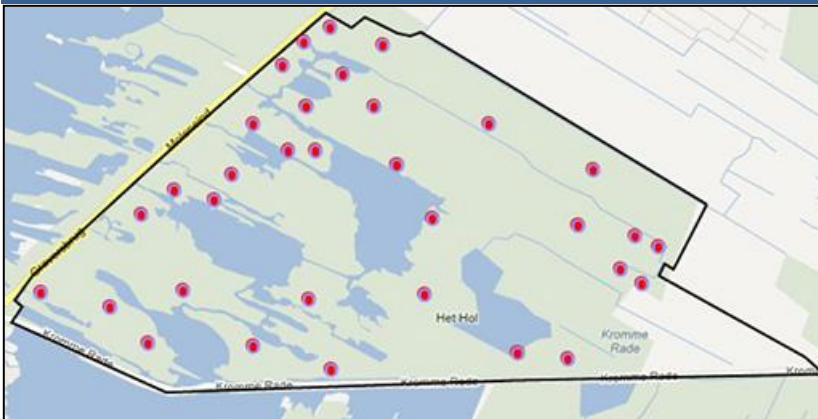
structuurrijke humuslaag.

Heggenmus 5 territoria

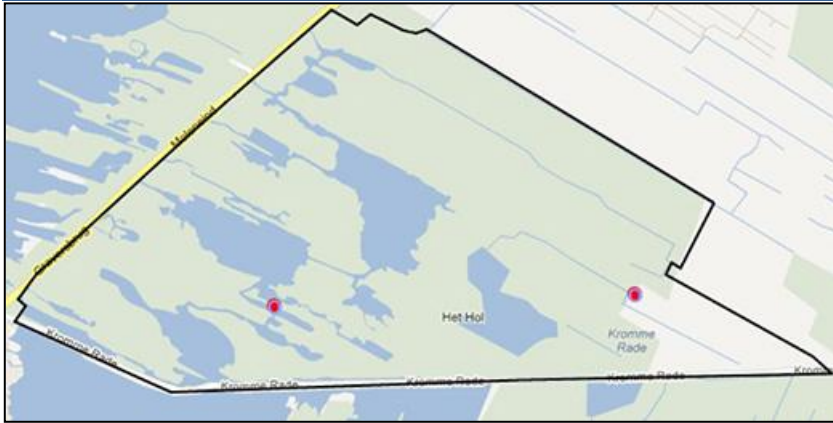
Er zijn 5 territoria van de Heggenmus vastgesteld. Opvallend is dat in 1967 nog 20 territoria werden geteld. Ook van der Poel et al. (1978) noemen de Heggenmus in de periode 1970-1978 een zeer talrijke broedvogel. In tegenstelling tot de Winterkoning is de Heggenmus in de afgelopen decennia dus duidelijk afgenomen.

Roodborst 33 territoria

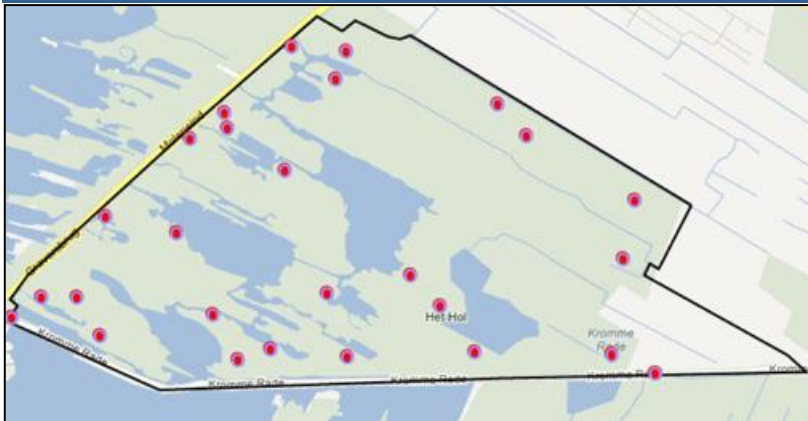
De Roodborst is een vrij talrijke broedvogel die vooral voorkomt in de hoger gelegen bossen. In 1967 werden 20 territoria geteld. De toename komt overeen met de landelijke trend (SOVON).

Blauwborst 2 territoria

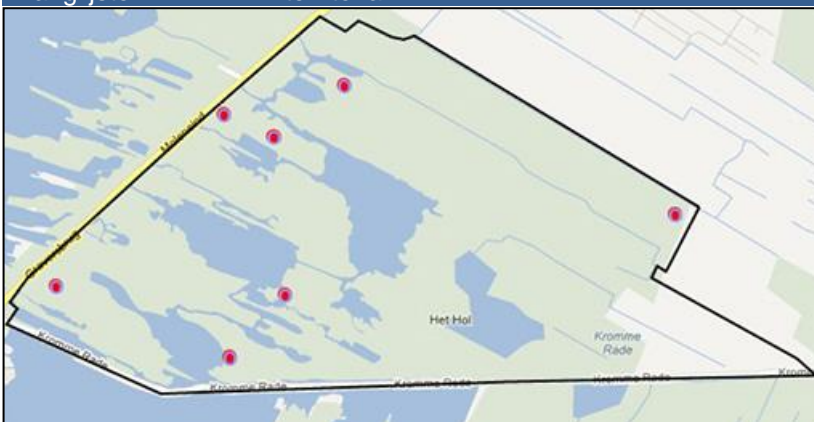
In 2012 hebben we 2 territoria vastgesteld. Het voorkeursbiotoop van de Blauwborst lijkt sterk op dat van de Rietzanger maar de Blauwborst bereikt nooit hoge dichtheden. Net als in Ankeveen en Kortenhoef komt er op de 30 Rietzanger ongeveer 1 Blauwborst voor. Na 1967 was er tijdens een inventarisatie in het Hol geen Blauwborst meer vastgesteld.

Merel 27 territoria

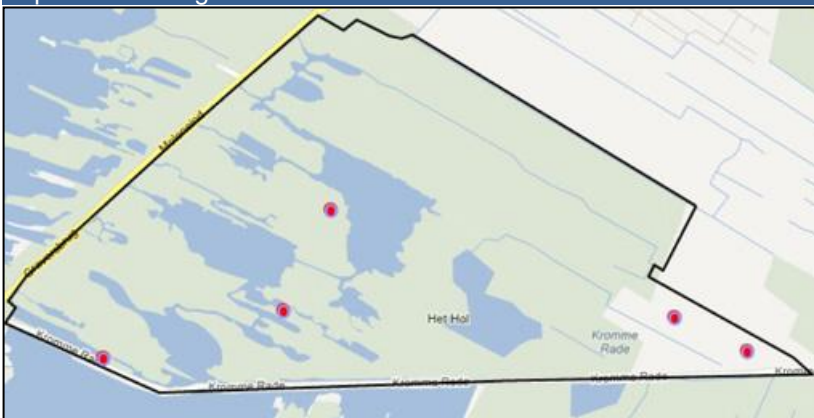
De Merel is een kosmopoliet en komt overal in het gebied voor. De hoogste dichtheden worden bereikt langs de Kromme Rade en bij weilanden en huizen. De aantallen liggen hoger dan die van 1967 toen 15 territoria vastgesteld werden.

Zanglijster 7 territoria

De Zanglijster is een schaarse broedvogel met 7 territoria. De verspreiding komt overeen met die van de Merel. Het aantal is stabiel: eerdere inventarisaties in de zestiger jaren leverden 6,7 en 8 territoria.

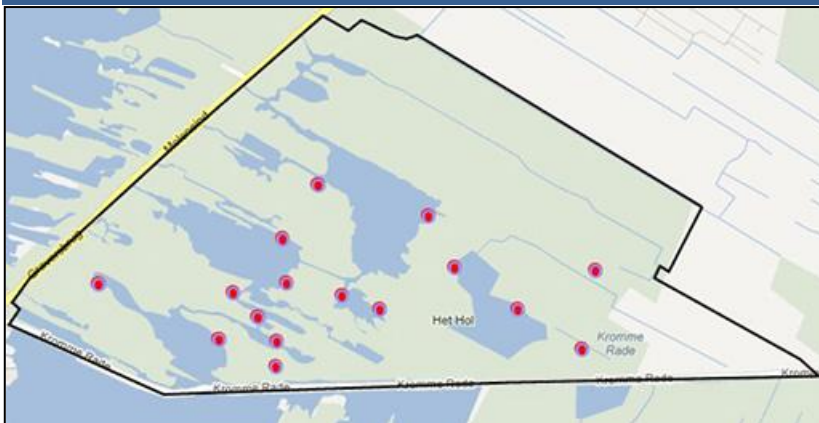
Sprinkhaanzanger 5 territoria

De Sprinkhaanzanger komt voor in de droge verruigde delen. In het Hol komt dit biotoop niet veel voor omdat de drogere zones meestal worden gemaaid. In de iets nattere zones krijgt de Sprinkhaanzanger weinig kans omdat deze gebieden worden bezet door zijn naaste familielid, de Snor. Het aantal Sprinkhaanzangers is stabiel: het schommelt al vanaf de veertiger jaren rond

de vijf territoria.

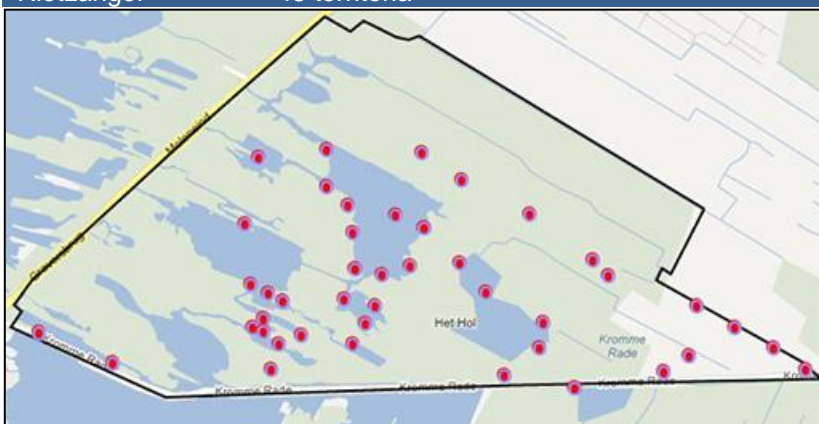
Snor 16 territoria

De Snor komt in het zuidelijk deel van het Hol voor met 16 territoria. De soort broedt hier in de natte verlandingszones. Plaatselijk is de dichtheid zeer hoog met 6 territoria in 4 ha. In het noordelijk deel ontbreekt de soort. In de negentiger jaren zijn twee inventarisaties uitgevoerd met nogal uiteenlopende resultaten: 19 territoria in 1992 en 5 territoria in 1997. De Snor zit dus in

2012 weer op hetzelfde nivo als in 1992. Gaan we verder terug dan zien we een duidelijk afname. In 1948, 1950 en 1967 werden respectievelijk 54, 24 en 30 territoria geteld.

Rietzanger 43 territoria

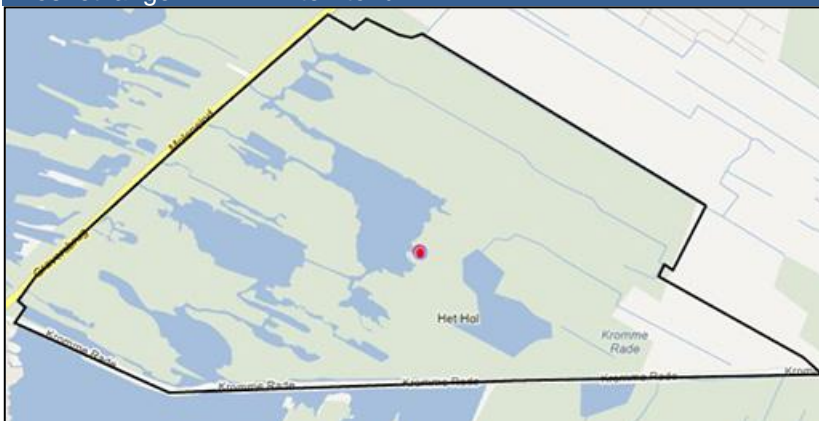

De Rietzanger is met 43 territoria de talrijkste moerassoort in het Hol. De soort is overal aanwezig; in de oeverzones en de verruigde terreinen in het zuidelijke deel van het Hol.

Als gevolg van de uitbreiding van het bosgebied laat de soort wel een duidelijke afname zien ten opzichte van de in de vorige eeuw getelde territoria : 1967: 110; 1988: 79 en 1992: 85 1997: 63. De

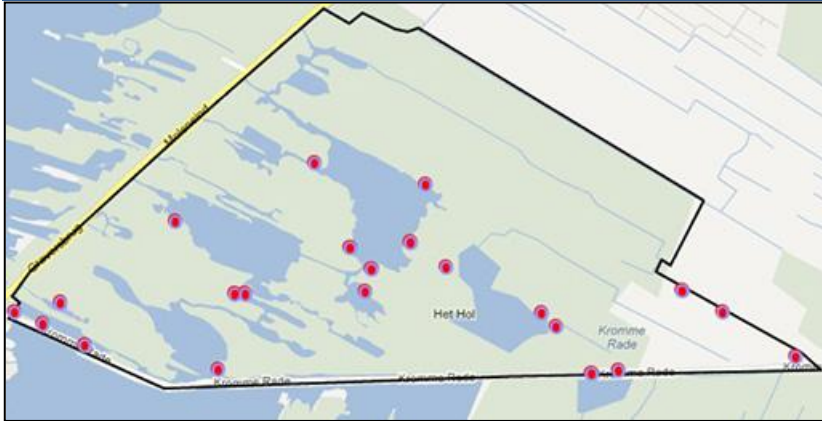
dichtheden blijven achter bij die van Ankeveen en Kortenhoef. Dit heeft te maken met het feit dat het Hol relatief meer bossen kent. Ook de jaarlijks gemaaide veenweiden zijn voor de Rietzanger niet geschikt.

Bosrietzanger 1 territorium

De Bosrietzanger prefereert voedselrijke gebieden, zoals vochtige rietlanden met veel brandnetels. In het (oligotrofe) Hol komt dit type vegetatie nauwelijks voor en er zijn dan ook geen grotere aantallen Bosrietzangers te verwachten. We hebben één territorium vast weten te stellen in het centrum van het gebied. Ook in oudere inventarisaties bleef de score altijd beperkt tot maximaal één Bosrietzanger.

Kleine Karekiet 22 territoria

De Kleine Karekiet blijft met 22 territoria achter bij de verwachtingen. In zo'n waterrijk gebied zou men meer karekieten verwachten. De soort laat een sterke achteruitgang zien in vergelijking met 1988 (54 territoria) en 1992 (78 territoria). In 1997 lagen de aantallen met 23 territoria op hetzelfde nivo als 2012. De karekiet nestelt bij voorkeur in brede rietzomen, en hier

wringt waarschijnlijk de schoen. In het Hol zijn de rietzomen door de scherpe overgang van water naar land over het algemeen vrij smal. Zeker na de komst van de Grauwe Ganzen die graag de uitlopers van het jonge riet eten, is de rietkraag, voor zover nog aanwezig, voor de karekiet te ijl en smal geworden om in te nestelen. Verder groeien de kleinschalige oeverhoekjes ook steeds meer dicht met Elzen, zonder dat dit wordt gecompenseerd door nieuwe verlandings op andere plaatsen.

Spotvogel 1 territorium

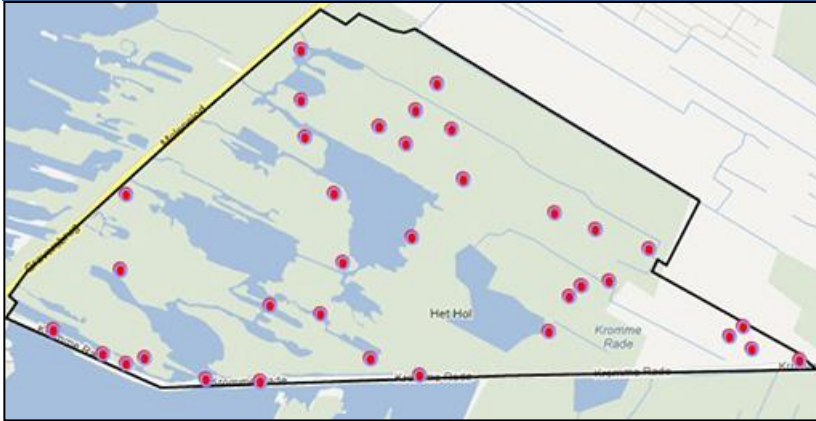
Er is 1 territorium vastgesteld in de rododendrons van een huis aan het Moleneind.

Grasmus 2 territoria

De Grasmus is niet een typische moerasvogel en is alleen te vinden in de zuidelijke zone langs de Kromme Rade. Dit is in lijn met 1988 (1 territorium) en 1992 (2 territoria). Oudere tellingen laten wel hogere aantallen zien zoals 1981 met 8 territoria.

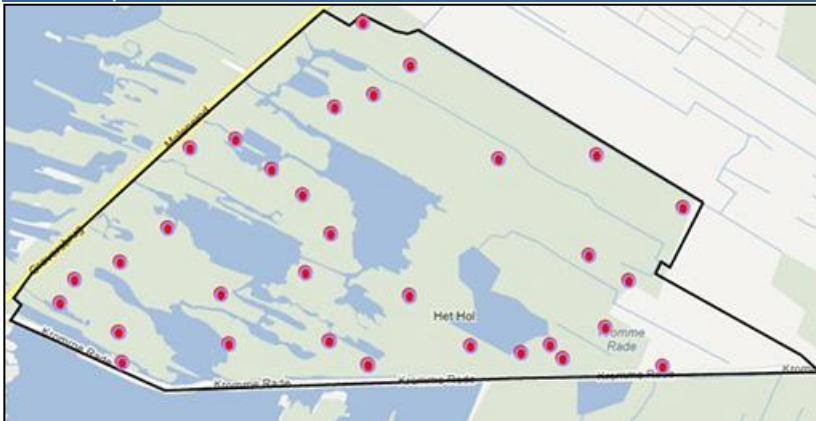
Tuinfluitier 35 territoria

De Tuinfluitier vindt in het Vechtplassengebied zijn optimale biotoop. De soort komt overal voor in de struikachtig vegetatie van jonge bosopslag en kruipwilg, die vooral in de bosranden maar ook meer verspreid in de moerasvegetatie volop aanwezig is. Toch is sprake van een afname. In 1988 werden nog 73 territoria vastgesteld. In die periode was de Tuinfluitier ongeveer

vijf maal zo talrijk als de Zwartkop terwijl in 2012 de twee soorten ongeveer even talrijk zijn. Deze trend heeft te maken met het ouder worden van de bossen waardoor het struikachtige karakter verdwijnt. Ook landelijk doet de Tuinfluitier het minder goed dan de Zwartkop: de SOVON index geeft aan dat de Tuinfluitier tussen 1990 en 2009 licht is afgenomen terwijl de Zwartkop bijna verdubbeld is.

Zwartkop 32 territoria

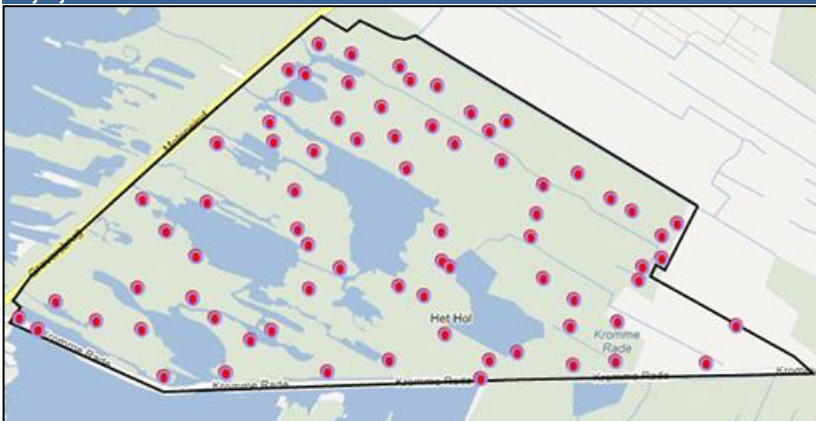
Net als de Tuinfluitier komt de Zwartkop overal talrijk voor in de bosgebieden en het verspreidingsgebied van de twee soorten komt dan ook sterk overeen. Net als de Tuinfluitier zijn de meeste Zwartkoppen te vinden in de boszomen.

Op kleinere schaal zijn er wel duidelijke verschillen. De Tuinfluitier zit meestal in de buitenste zoom van de bospercelen terwijl de

Zwartkop meer in de hogere bomen in de binnenzoom zit te zingen.

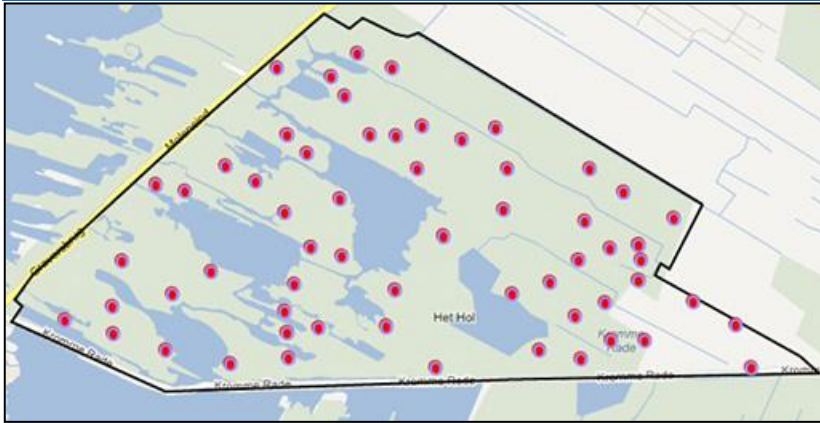
De Zwartkop profiteert van het ouder worden van de bossen en het aantal is in 50 jaar verdubbeld: in 1967, 1981 en 1988 werden respectievelijk 15, 16 en 13 territoria vastgesteld.

Tjiftjaf 75 territoria

De Tjiftjaf is overal aanwezig in de bossen, struiken en singels en is dan ook de meest talrijke soort in het Hol. In vorige inventarisaties werd nog niet eerder zo'n hoog aantal vastgesteld. Het vorige record dateert van 1988 en bedroeg 48 territoria. De soort profiteert duidelijk van het ouder worden van het bos.

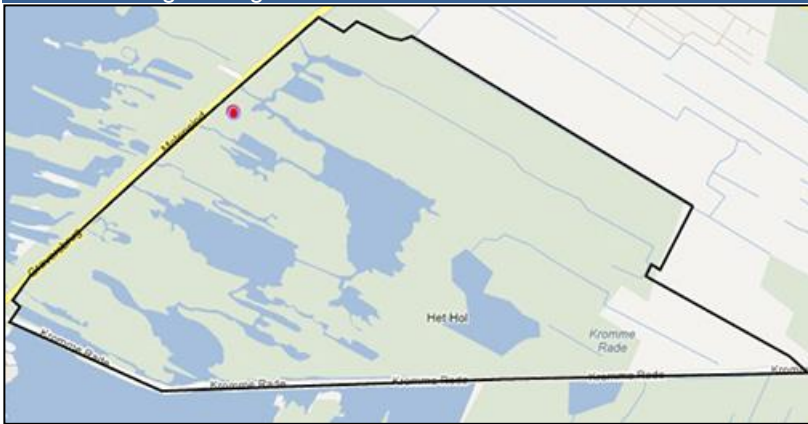
Fitis 60 territoria

Het optimale biotoop van de Fitis van verspreide boompjes en struiken is in het Hol volop te vinden. De soort is bijna net zo talrijk als de Tjiftjaf. In 1967 was het aantal met 70 territoria ongeveer op hetzelfde niveau. De Fitis lijkt zo de gewoonste vogel van het Gooi te zijn, maar dit is toch allerminst het geval. Ter vergelijking: in 2012 voerde de VWG ook broedvogelinventarisaties uit in het 's Graveland en

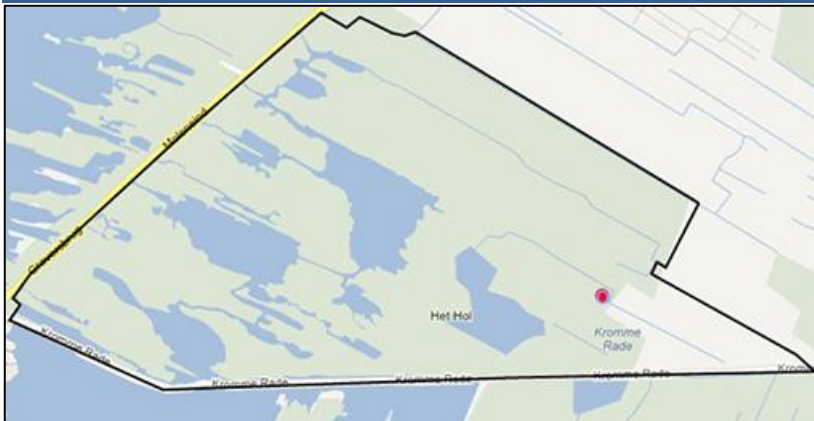
Monnikenberg en hier werd slechts één territorium van de Fitis vastgesteld. Deze gebieden zijn bosrijk maar de struikachtige zones die zo kenmerkend zijn voor de jonge moerasbossen ontbreken er.

Grauwe Vliegenvanger 1 territorium

Halverwege het Moleneind heeft een Grauwe Vliegenvanger gebroed. De jongen zijn succesvol uitgevlogen. Vermeldenswaard is dat op precies dezelfde plaats in 1992 ook een broedgeval was vastgesteld.

Staatmees 1 territorium

Ook al bereikt de Staatmees zelden hoge dichtheden, de soort is altijd present in grootschalige inventarisaties. Wij stelden één territorium vast.

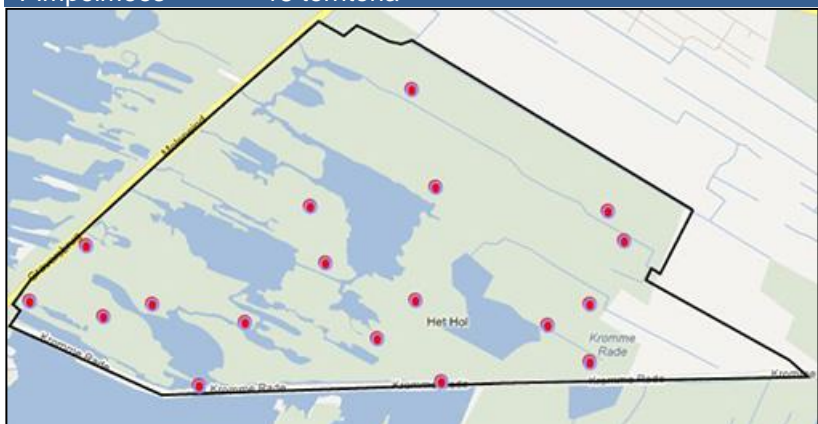
Matkop 2 territoria

In het inventarisatierapport van 1992 staat: "De Matkop is sterk toegenomen tot 23 territoria. Kool- en Pimpelmees zijn ook toegenomen maar zijn nog steeds zeer schaars." In 2012 is de situatie volledig gespiegeld. De Kool- en Pimpelmees zijn zeer talrijk, terwijl de Matkop met 2 territoria bijna uit het gebied is verdwenen. De inventarisaties van Ankeveen en Kortenhoef in 2010 en 2011 gaven een

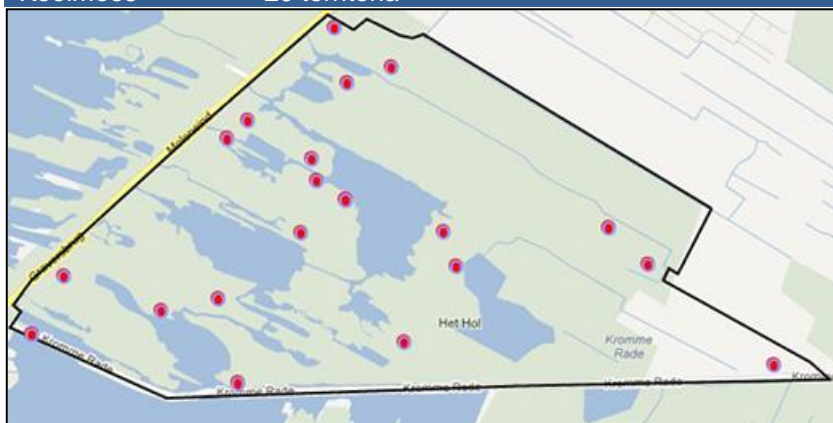
vergelijkbaar beeld. Een mogelijke oorzaak is de sterk in aantal toegenomen Grote Bonte Specht die de nestholtes van de Matkop openbreekt en de jonge Matkopjes opeet. In het broedvogelrapport van Kortenhoef (Prop 2011) wordt deze mogelijkheid afgedaan als te speculatief. Echter, de waarneming van Francis Bakker die een huis in het Hol heeft, bewijst dat de Grote Bonte Specht er geen probleem mee heeft om de nestkasten van mezen te slopen. De nestkasten in haar tuin worden stelselmatig door de bonte specht opengetimmerd. Hoewel niet is gezien dat de jongen worden opgegeten, is dit wel aannemelijk. Ook de werkgroep nestkasten (Ronald Beskers) is door ervaring wijzer geworden en gebruikt harder en degelijk materiaal voor haar nestkasten om de spechten enigszins het hoofd te kunnen bieden. Toch blijft in deze verklaring onduidelijk waarom de Kool- en Pimpelmezen getalsmatig niet evenzeer te lijden hebben van de bonte specht. Wellicht speelt hier mee dat de Matkop zachter hout gebruikt voor haar nest en daardoor gevoeliger is (R. de Wijs). Andere verklaring voor de achteruitgang zijn de verdroging van de ondergrond (R. de Wijs) en de concurrentie met Kool- en Pimpelmees. Het is vreemd, maar de Matkop dreigt geruisloos te verdwijnen uit het Vechtplassengebied zonder dat we weten waarom.

Pimpelmees 18 territoria

De Pimpelmees is een heel gewone soort in de elzen-/berkenbossen. Toch is dit niet altijd zo geweest. De laatste kwantitatieve gegevens stammen uit 1967 toen slechts 1 broedpaar werd gemeld. En over de periode van 1970-1978 schrijft van der Poel et al (1978): "Slechts één mannetje is in het centrum van het gebied ooit aangetroffen."

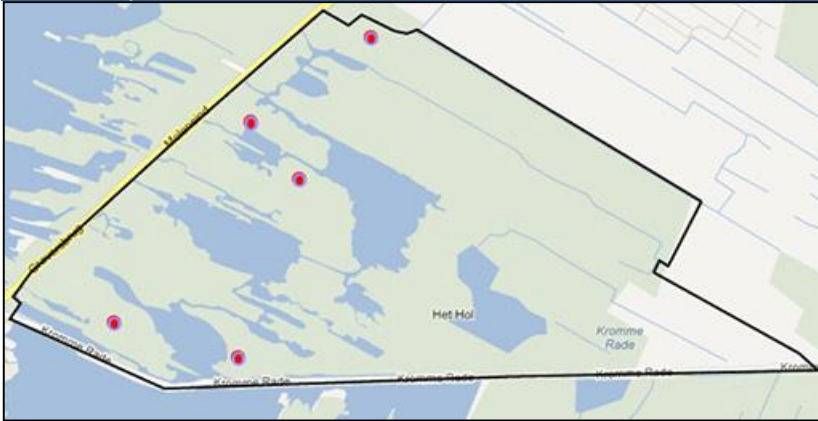
Koolmees 20 territoria

Net als de Pimpelmees is de Koolmees de afgelopen decennia sterk toegenomen van 2 broedparen in 1967 naar 20 in 2012. Het is opvallend dat de Pimpelmees niet volledig wordt weggeconcentreerd door de grotere en sterkere Koolmees.. In werkelijkheid zien we dat Kool- en Pimpelmees gelijkelijk profiteren van het ouder worden van de bossen in het

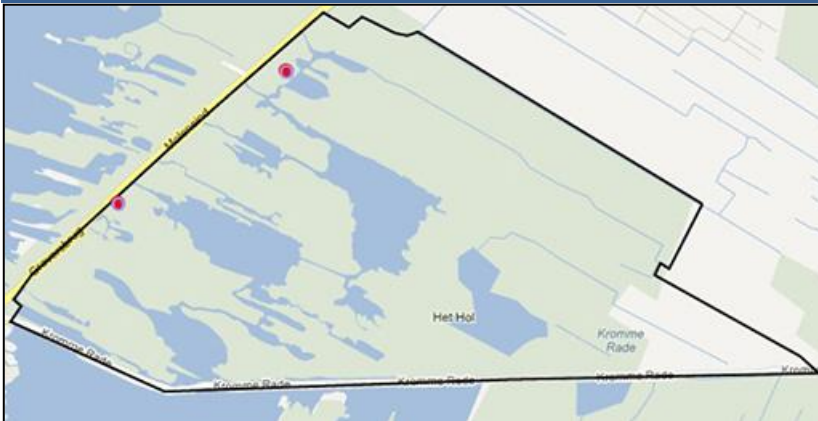
Vechtplassengebied, waarbij de Koolmees altijd wel getalsmatig in de meerderheid is.

Boomkruiper 5 territoria

Tijdens de inventarisaties hebben we geen Boomkruiper gezien maar gelukkig laat hij regelmatig zijn karakteristieke roepjes horen, zodat we 5 territoria hebben kunnen vaststellen. Met het ouder worden van de bossen neemt de soort geleidelijk toe.

Gaai 2 territoria

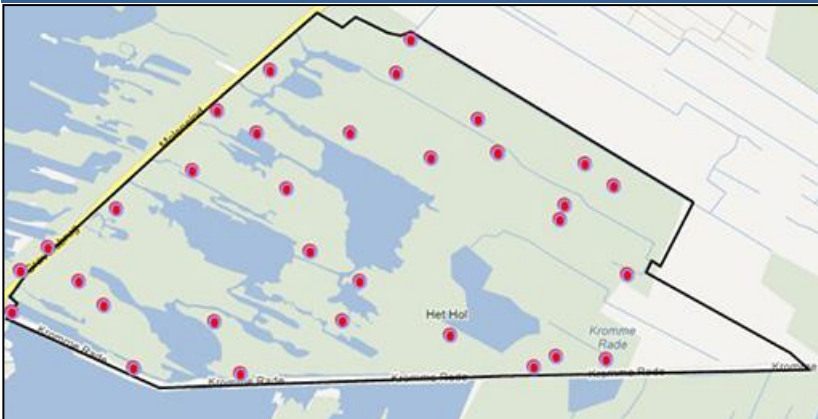
De Gaai was met twee territoria een schaarse broedvogel. In 1967 werden nog 4 territoria vastgesteld. Een afname, die mogelijk te maken heeft met de opkomst van de Havik.

Zwarte Kraai 2 territoria

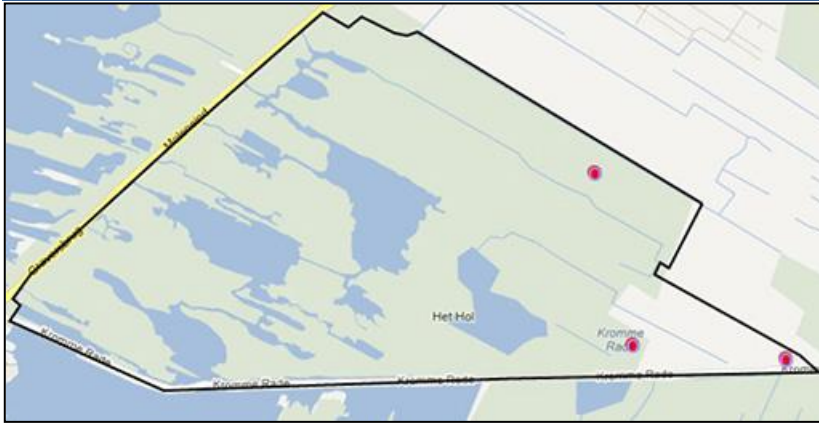
Er hebben in ieder geval twee paren succesvol in het gebied gebroed. In 1967 werden er nog 5 territoria vastgesteld. Net als bij de Gaai kan deze afname te maken hebben met de aanwezigheid van de Havik.

Vink 32 territoria

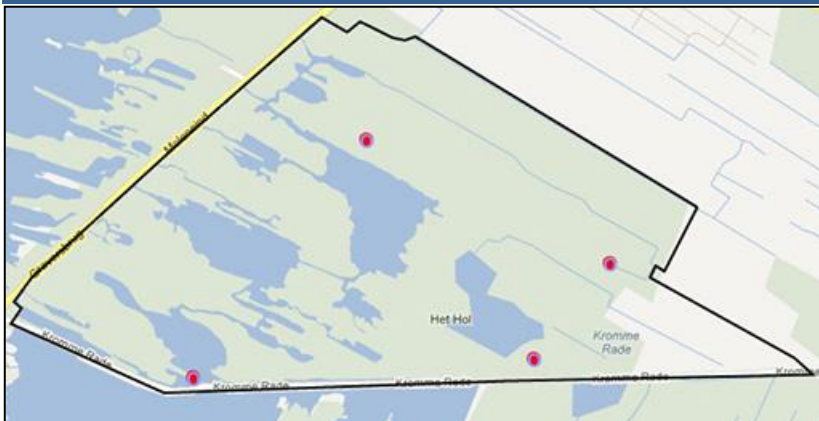
De Vink is overal aanwezig met name in de wat oudere bossen. De Vink behoort tot de grootste stijgers in het Hol. In 1967 werd slechts 1 territorium vastgesteld, In 1992 was dit aantal opgelopen tot 21 en in 2012 tot 32 territoria. Ook landelijk laat de Vink een sterke stijging zien volgens de SOVON index.

Putter 3 territoria

De Putter is op 3 verschillende plaatsen in het gebied zingend waargenomen, vooral in bosranden. Met 2 territoria in 1988 en 4 in 1992 blijft de soort op hetzelfde niveau.

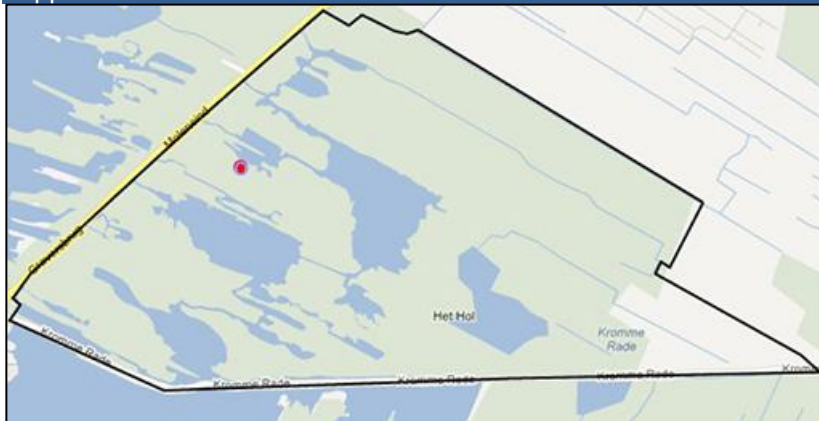
Goudvink 4 territoria

Goudvinken zijn lastig te inventariseren vogels. Als mannetje en vrouwtje elkaar gevonden hebben ontstaat er een band voor het leven en zingt deze soort maar uiterst zelden (meestal in duet). De meeste waarnemingen betroffen dan ook langsvliegende, roepende vogels.

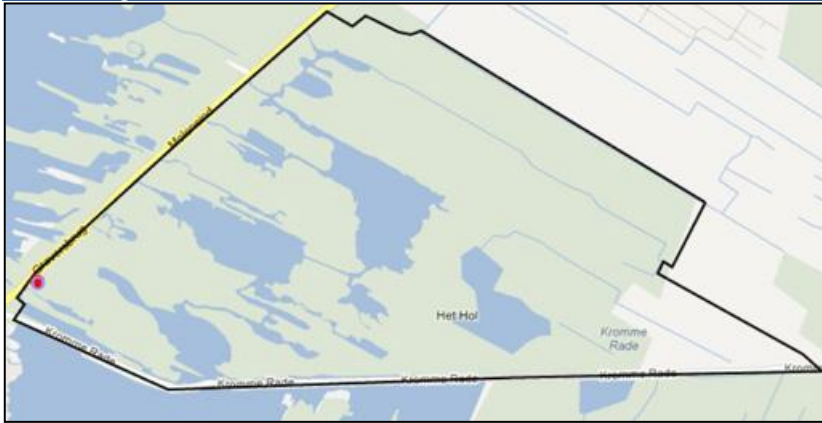
In 1988 werden 7 territoria vastgesteld en in 1992 zelfs het (bijna onwaarschijnlijk hoge) aantal van 19. Scharringa (2011) verklaart de afname van de Goudvink in Noord-Holland door de kwetsbaarheid voor Sperwers.

Appelvink 1 territorium

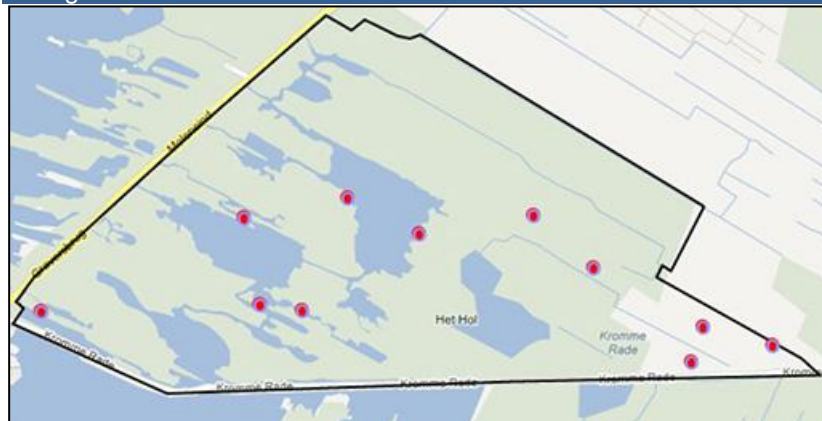
Net als in 1991 was er 1 territorium van de Appelvink.

Groenling 1 territoria

De Groenling wordt in het Vechtplassengebied vooral in en bij tuinen aangetroffen. Zo ook in het Hol waar 1 territorium langs het Moleneind werd vastgesteld.

Rietgors 11 territoria

Het biotoop van de Rietgors komt sterk overeen met die van Rietzanger: een open structuurrijke moerassige vegetatie bij voorkeur aan water. De dichtheden van de Rietgors zijn veel lager dan de Rietzanger. Net als in Ankeveen en Kortenhoef is de verhouding ongeveer 1 op 4. Oudere inventarisaties laten een nogal wisselend beeld zien, variërend van 8 - 48 paren. Duidelijk is in ieder

geval dat de hoge aantallen van de vorige eeuw (in 1992 nog 34 paren) niet meer gehaald worden.

5.3. Voormalige broedvogels

In bijlage 1 is een overzicht opgenomen van de broedvogels die in inventarisaties vanaf 1948 zijn vastgesteld. Een deel hiervan was in 2012 niet meer als broedvogel aanwezig. Onder deze wegvallers bevinden zich verschillende incidentele broedvogelsoorten, zoals Klein Waterhoen en Wespendif, maar ook soorten die decennialang tot de vaste broedvogels behoorden. De meest opvallende soorten van deze laatste groep worden hier besproken.

Fuut

Tijdens de inventarisaties werd slechts eenmaal een (foeragerende) Fuut waargenomen. Het is opvallend dat deze soort in zo'n waterrijk gebied als broedvogel ontbreekt. In 1992 werden nog 9 broedparen vastgesteld.

Waterral

In 1977 werden 5 roepende mannetjes in de kruidenrijke rietoevers waargenomen. In 1992 werden 12 territoria vastgesteld.

Waterhoen

In 1967 werden 15 territoria vastgesteld.

In de periode van 1970-1978 was *"het Waterhoen vrij talrijk in het gebied en gedurende het gehele jaar waarneembaar"* (van der Poel et al.1978).

Zwarte Stern

Van der Poel (1978) schrijft : *"De aantallen broedparen in het Hol kunnen per jaar sterk verschillen. In de tijd dat in het Hol Krabbescheer nog in grote oppervlaktes aanwezig was - tot ca 1968 - was de Zwarte Stern zeer talrijk aanwezig. Er konden soms meer dan dertig paartjes broeden in één plas. In 1978 werden alle broedsels in één weekend verstoord."*

Het laatste bekende broedgeval dateert van 1997 (4 paar).

Op 12 mei 2012 zagen we drie Zwarte Sterns boven het tiental vlotjes dat Natuurmonumenten in een plas van het Hol had uitgelegd. Blijkbaar is deze aangeboden broedgelegenheid afgekeurd, want later zagen we deze sterns niet meer terug. Op 26 mei en 23 juni vloog er wel een paartje Visdieven rond maar er is geen enkele aanwijzing dat de sterns op een van de vlotjes hebben genesteld.

Grote Karekiet

Van der Poel (1978) schrijft: *"Van vroeger is bekend dat deze soort talrijk voorkwam in het Hol; een nog groot raadsel is het waarom hij er nu niet meer voorkomt terwijl elders in gebieden die recreatief veel drukker zijn er toch nog Grote Karekieten aanwezig waren. In de laatste jaren kwamen slechts enkele Grote Karekieten tot broeden."*

De Grote Karekiet heeft zwaar waterriet nodig om in te broeden. Dit komt niet meer voor in het Hol. Zie ook de soortbespreking van de Kleine Karekiet.

Tortelduif

Van der Poel (1978) schrijft: *"Overal waar structuurrijk hoog en laag dicht bos met struiken aanwezig is in het Hol komt de Tortelduif voor als broedvogel; tot 10 paar broedden er jaarlijks wel."*

Wielewaal

De Wielewaal was tot in de negentiger jaren een vaste broedvogel met enkele paren. In recente jaren wordt heel soms via waarneming.nl een roepende vogel gemeld. Het betreft altijd vogels die slechts kort in het gebied verblijven.

5.4. Niet broedvogels

Elke tellingen zaten er enkele Blauwe Reigers in de oeverzone te vissen en eenmaal vloog ook een Purperreiger op uit het riet.

Slechts eenmaal is een Fuut waargenomen. Ook het aantal vissende Aalscholvers beperkte zich tot een enkeling.

Vanaf april waren er enkele 10-tallen Boerenzwaluwen foeragerend aanwezig. De zwaluwen gingen vaak rusten in kale berkenstammen aan de waterkant. Ook Gierzwaluwen waren vanaf mei met een 10-tal aanwezig en bij harde wind en regen zelfs met 10-tallen. Deze aantallen vallen echter in het niet bij de aangrenzende Lambertszkade waar bij harde wind en regen de aantallen tot boven de duizend op kunnen lopen. (28 april 2012, Hans van Oosterhout op waarneming.nl).

Kokmeeuwen waren altijd aanwezig in kleine aantallen. De meeste zullen afkomstig zijn van de nabijgelegen kolonie in de aangrenzende Vuntus waar een 10-tal paren broedden.

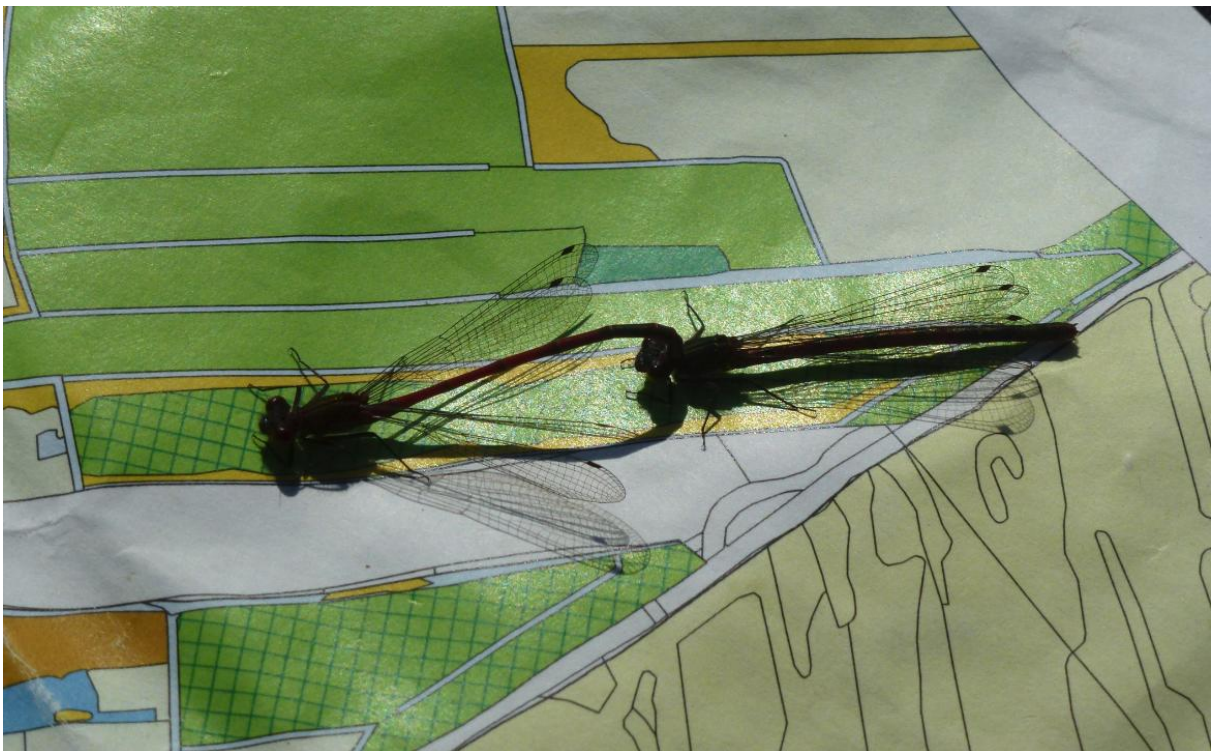
Sperwer en Boomvalk zijn elk drie maal waargenomen. Er was geen sprake van territoriaal gedrag.

We zagen op 26 mei een langsvliegende Halsbandparkiet. Deze parkiet komt met 100-den paren voor in de grote steden in de Randstad. Met uitzondering van Weesp, waar groepen van 10-tallen zijn gezien en enkele "verkenners", is de Gooi en Vechtstreek nog niet echt gekoloniseerd.

5.5. Zoogdieren

Tijdens de inventarisaties zijn ook de waargenomen zoogdieren of sporen er van genoteerd.

- Haas
30 april: 2 Hazen in het weiland aan de oostkant van het gebied.
12 mei: 1 Haas in het oostelijk deel van het telgebied
- Ree
Meestal werden er één of meer Reeën gezien met een maximum van 3 op 30 april en 12 mei. De dieren liepen vooral in het noordelijk deel maar ook bij de Kromme Rade zijn twee exemplaren gezien. Het is lastig om hierop een schatting te baseren van het totaal aantal dieren. Vermoedelijk zullen het niet meer dan 10 exemplaren bedragen.
- Muskusrat
Her en der in het gebied zijn vangkooitjes uitgezet om dit knaagdier te vangen. Als gevolg van deze bestrijding is de Muskusrat schaars geworden, na de explosieve toename in de negentiger jaren van de vorige eeuw. Slechts eenmaal hebben we tijdens een telling een muskusrat waargenomen (7 juli 2012) .
- Vos
12 mei: een Vos liep langs de oever van het nieuw gegraven trekgat in het zuidelijk deel.
23 juni: een (vermoedelijk) door een Vos gepredeerde jonge Havik onder de havikshorst
- Mol
Op diverse plaatsen molshopen en gangen.

Figuur 2 Twee waterjuffers zijn neergestreken op de veldkaart.

6. Conclusies

Het Hol

In 2012 zijn totaal 47 soorten vastgesteld met als meest talrijke de bosvogel Tjiftjaf (75 territoria) gevolgd door de struikvogels Fitis (60 territoria) en Winterkoning (47 territoria). De meest talrijke moerasvogel is de Rietzanger (43 territoria). De Snor is met 16 territoria aanwezig.

In het noordelijk deel van het gebied, dat voornamelijk bestaat uit bos afgewisseld met veenweiden, domineren de bos- en struikvogels. Langs de bosranden komt de Boompieper voor. In het zuiden en midden zijn nog veel jonge verlandingsvegetaties te vinden en hier bereiken moeraszangvogels hoge dichtheden.

De combinatie van water-, riet- en bosvogels is kenmerkend voor een halfopen veengebied waarin de verschillende successiestadia van open water tot elzenbroekbossen elkaar afwisselen.

De trendmatige ontwikkeling van de broedvogelpopulatie worden besproken in combinatie met die van de Ankeveense- en Kortenhoefse Plassen in het volgende hoofdstuk.

Vergelijking van Ankeveense-, Kortenhoefse Plassen en het Hol

De inventarisatie door de VWG van het Hol is de derde in een reeks van inventarisaties in het Vechtplassengebied. Eerder werden de Ankeveense Plassen (Brinkman en Prop 2010) en de Kortenhoefse Plassen (Prop 2011) geïnventariseerd op broedvogels. Deze gebieden vormen de kern van het Vechtplassengebied. Het landschappelijk beeld wordt er bepaald door een afwisseling van sloten, plassen legakkers, rietlanden en moerasbos. Hoewel elk gebied zijn eigen karakter kent, zijn de overeenkomsten groot. Het is dan ook niet verrassend dat de broedvogelpopulatie van de drie gebieden veel gelijkenis vertonen (zie Tabel 3.) Van de 56 vastgestelde soorten komen er 39 in drie gebieden voor. Meest karakteristieke moerasvogels zijn Rietzanger, Snor en in minder mate ook Rietgors en Kleine Karekiet. Grauwe Gans, Nijlgans en Wilde eend zijn de meest talrijke watervogels. Doordat in de gebieden de overgang van water naar land over het algemeen scherp is, ontbreken de grote moerasvogels zoals Roerdomp (in de vorige eeuw een incidentele broedvogel), Woudaapje (tot in de zeventiger jaren een vaste broedvogel) en Purperreiger (de vorige eeuw in wisselende, kleine aantallen in Ankeveen en Kortenhoef). Hervestiging van deze soorten is niet uit te sluiten, maar dit zullen incidentele broedgevallen blijven. Zelfs Waterhoen (1 broedpaar) en Waterral (3 broedpaar) zijn een bijzonderheid geworden.

In bos en struiken domineren Tjiftjaf, Fitis, Zwartkop, Tuinfluiter, Winterkoning, Roodborst en Vink. Twee zeldzaam geworden soorten die ook nog steeds voorkomen in de bossen zijn de Houtsnip en Matkop. Verdwenen zijn Zomertortel en Wielewaal.

Havik en Buizerd hebben zich in de tachtiger jaren in de gebieden gevestigd (de Wijs 1993) en zijn daarna snel toegenomen en behoren tot de vaste broedvogels. Heeft de Havik als gespecialiseerd vogeljager na de vestiging invloed gehad op het voorkomen van de omvang van de populatie van zijn favoriete prooidieren? Hoewel een sluitend bewijs lastig te leveren is, zijn de aanwezigen toch heel sterk dat de afname van de middelgrote prooivogels in het Vechtplassengebied (met name Waterhoen, Houtduif, Gaai, Zwarte Kraai, maar ook Ransuil, Sperwer en Boomvalk) te maken heeft met de predatiedruk van de Havik.

De meeste van de soorten die niet in elk van de drie gebieden voorkomen betreffen soorten die vooral in de marge van het gebied voorkomen in de buurt van huizen. Het gaat dan om Roodborsttapuit, Braamsluiper, Grauwe Vliegenvanger, Spotvogel, Zwarte Kraai, Spreeuw en Groenling. Hoewel bij de inventarisatie vanuit een zekere scoringsdrift altijd wordt geprobeerd om zoveel mogelijk verschillende soorten binnen het telgebied vast te stellen, zijn de "marginale" soorten voor een vergelijk van de ecologische waarde minder relevant.

Verschillen die wel karakteristiek zijn, zijn de volgende:

- Alleen Ankeveen herbergt drie koloniebroeders Zwarte Stern, Visdief en Kokmeeuw. Met name aan de kolonie Zwarte Sterns mag veel waarde worden toegekend omdat deze soort van oudsher in Nederland gebonden is aan verveningslandschappen. Inmiddels is de soort in Nederland zeldzaam geworden. De vestiging in Ankeveen heeft te maken met het open karakter van het Hollands deel van Ankeveen en het feit dat dit gebied is afgesloten voor publiek. Uiteraard helpen ook de uitgelegde vlotjes mee.
- Wat betreft de watervogels springt het Hol er negatief uit in vergelijking met de andere twee gebieden. Het aantal eenden en ganzen ligt er beduidend lager. Bij Meerkoet is het verschil extreem: in Ankeveen en Kortenhoef 88 paar terwijl in het Hol met moeite 4 paren vastgesteld konden worden. Bij de Fuut is het verschil nog groter: in Ankeveen en Kortenhoef 49 paar, terwijl de soort in het Hol volledig ontbreekt. Waarschijnlijk is het water in het Hol te ondiep en met een te troebele bodem. Dit is een recentere ontwikkeling want de resultaten van oudere

inventarisaties laten voor het Hol een veel gunstiger beeld zijn. Zo werden er in 1992 nog 9 paar Futen geteld.

- Een aardige indicatorsoort in het Hol is de Boompieper die hier met drie paar voorkomt. De Boompieper is een soort die broedt aan de bomen-omzoomde randen van de veenweiden, die voor het Hol zo karakteristiek zijn. In Ankeveen ontbreekt deze soort volledig en in Kortenhoef noteerden we slechts één paar.

Weidevogels tussen het Hol en Suikerpot.

In 2012 was er in het Hol één broedpaar van de Kievit aanwezig. Het weidegebied tussen het Hol en de Suikerpot is door ons niet geïnventariseerd, maar afgezien van de aanwezige ganzen en een Scholekster was het er zeer stil. Dit was in 1983 anders toen het volledige weidegebied is geïnventariseerd (Klaveren 1988). In dit jaar waren nog volop weidevogels aanwezig en "*mogen de graslanden aangewezen worden als belangrijk weidevogelgebied*":

- Kievit 22 paar
- Grutto 2 paar
- Scholekster 22 paar

"Gezien de opmerkelijke dichtheden van bepaalde vogelsoorten en het totaal aantal soorten dat in het gebied is waargenomen verdient het hele gebied, als schakel tussen de twee reservaten het Hol en de Suikerpot de status van vogelreservaat en dient als zodanig beheerd te worden."

Na tien jaar zijn Bosman en van Klaveren (1996) aanzienlijk minder optimistisch geworden: "*Er dient serieus overwogen te worden of grote inspanningen ten behoeve van weidevogelbeheer voor dit gebied nog de moeite lonen.*" Er broedden toen nog 6 paar Kieviten en 6 paar Scholeksters.

Het zuinige advies van Bosman en van Klaveren is helaas terecht gebleken. Het aantal weidevogels was in 2012 teruggevallen naar 1 paar Scholekster en 1 paar Kievit...

Tabel 3 Het aantal territoria van de Ankeveense Plassen 2010 (Brinkman en Prop 2010), Kortenhoefse Plassen 2011 Prop (2011) en het Hol (dit rapport).

	Ankeveen	Kortenhoef	Hol
Fuut	22	27	0
Knobbelzwaan	7	7	2
Grauwe Gans	141	82	27
Canadese Gans	5	2	0
Nijlgans	14	20	7
Krakeend	11	17	2
Wilde eend	50	76	15
Kuifeend	38	22	1
Havik	2	2	1
Buizerd	2	6	2
Waterral	2	1	0
Meerkoet	32	56	4
Waterhoen	1	0	0
Kievit	0	0	1
Houtsnip	4	3	1
Kokmeeuw	3	8	0
Visdief	43	0	0
Zwarte Stern	19	0	0
Houtduif	1	6	5
Koekoek	9	9	3
Grote Bonte Specht	10	11	4
Boompieper	0	1	3
Witte Kwikstaart	5	5	2
Winterkoning	35	58	47
Heggenmus	16	10	5
Roodborst	27	25	33
Blauwborst	9	5	2
Roodborsttapuit	0	1	0
Merel	42	40	27
Zanglijster	13	16	7
Sprinkhaanzanger	8	11	5
Snor	41	48	16
Rietzanger	178	184	43
Bosrietzanger	7	4	1
Kleine Karekiet	95	115	22
Spotvogel	0	0	1
Braamsluiper	0	1	0
Grasmus	7	7	2
Tuinfluit	70	93	35
Zwartkop	41	82	32
Tjiftjaf	106	165	75
Fitis	139	158	60
Grauwe Vliegenvanger	0	0	1
Staartmees	4	3	1
Matkop	2	4	2
Pimpelmees	17	18	18
Koolmees	27	39	20
Boomkruiper	8	5	5
Gaai	7	6	2
Zwarte Kraai	0	3	2
Spreeuw	0	1	0
Vink	27	48	32
Putter	4	7	3
Goudvink	10	8	4
Appelvink	0	2	1
Groenling	0	4	1
Rietgors	42	37	11
Aantal soorten	46	51	47

7. Geraadpleegde bronnen

- Bakker P., C. van der Hoeven-Loos, L. Mur & A. Stork 1976. De Noordelijke Vechtplassen. Uitgave Stichting Commissie voor de Vecht en het oostelijk en westelijk plassengebied.

Bakker et al. geven de resultaten van de inventarisatie van 1967 en ook meer incidentele waarnemingen van 1944, 1948, 1956 en 1958. De gebiedsgrenzen van de inventarisatie van 1967 komen ongeveer overeen met die van 2012.
- Bosman, Y. & A.J. van Klaveren. 1992 Vogels van Het Hol: Broedvogelonderzoek 1992. Rapport 83 van de Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken.

Bosman en Klaveren hebben een integrale inventarisatie van het Hol uitgevoerd. De gebiedsgrenzen zijn gelijk aan die van 2012. Echter in 1992 is ook het weidegebied tussen het Hol en de Suikerpot meegeteld. Rietvogels komen hier nagenoeg niet voor, wel enkele weidevogels.
- Bosman Y. & A.J. van Klaveren. 1996 Vogels van de Suikerpot 1993. Rapport Natuurmonumenten.
- Brinkman C. & D. Prop 2010. Broedvogels van Ankeveen 2010. Rapport 191 van de Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken
- van Dijk A. & A. Boele 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek Nederland, Nijmegen
- Haan E. 1997. Stippenkaarten van de inventarisatie van het Hol in 1997 in de NELIS database van Natuurmonumenten.

Geen afzonderlijk rapport. De gebiedsgrenzen zijn gelijk aan die van 2012
- Klaveren, A.J. 1988. Vogels tussen het Hol en de Suikerpot in het voorjaar van 1983. Rapport 60 van de Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken
- van der Poel P., J. Harder, B. van Poelgeest, F. Boerwinkel. 1978. Vogels van het Hol vanaf 1970-1978. Voorlopig globaal verslag.

Dit verslag geeft de resultaten van de inventarisaties die zijn uitgevoerd in de periode van 1970 - 1978. De huizen aan de oostzijde van het Moleneind zijn meegeteld en ook de weilanden tussen het Hol en de Suikerpot zijn meegeteld. Het rapport geeft per soort een korte beschrijving. Absolute aantallen ontbreken veelal. In plaats daarvan wordt de terminologie als "vrij algemeen" en "zeer talrijk" gebruikt.
- Prop D., J. Mooij & P. Spoorenberg 2010. SOVON broedvogelkartering via internet. Het Vogeljaar 2010-2.
- Prop D. 2010. Roodborsttapuit, Boomleeuwerik en Boompieper in Gooi en Vechtstreek 2010. Rapport 192 van de Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken.
- Prop D. 2011. Broedvogels Kortenhoefse Plassen. Rapport 200 van de Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken
- de Wijs W. 1993. Broedvogels in de Vechtplassen in 1993. Intern rapport Natuurmonumenten.

Een uitgebreid rapport met een bespreking per soort en per gebied op basis van een in 1993 uitgevoerde inventarisatie. Het Hol wordt ook besproken op basis van de inventarisatie in 1992 door Bosman et al (1992).
- Scharringa K. , W. Ruitenbeek, & P.Zomerdijk 2010. Atlas van de Noord-Hollandse broedvogels 2005-2009.
- SOVON, Indexen broedvogels t/m 1990-2010 ; Netwerk Ecologische Monitoring, SOVON Vogelonderzoek Nederland & CBS, www.sovon.nl.

Bijlage 1 Inventarisaties van het Hol vanaf 1948.

Tabel 4 Overzicht van inventarisaties van het Hol in 1948, 1967, 1992, 1997 en 2011.

Bronnen : Bakker et al. 1976, Bosman et al. 1992, de Haan 1997 en het voorliggend rapport.

- 0 = soort is geteld en er zijn geen territoria vastgesteld
 + = soort is aanwezig met één of meer broedparen
 leeg = soort is niet geteld

Soort	1948	1967	1992	1997	2012
Fuut	2	3	9		
Knobbelzwaan		1	2		2
Grauwe Gans			3		27
Nijlgans			1		7
Wintertaling		1	0		
Krakeend					2
Wilde eend	4	8	+		15
Slobeend	1	1	0		
Kuifeend			0		1
Wespendief			1		
Havik			1		1
Buizerd			2		2
Boomvalk			1		
Fazant	1	8	+		
Klein Waterhoen			1		
Waterral		2	12		
Waterhoen	1	15	5		
Meerkoet	2	20	44		4
Scholekster			3		
Kievit	1	4	8		1
Watersnip	1	1	0		
Houtsnip			4		1
Grutto	2	2	0		
Tureluur	1	2	1		
Visdief	1		0		
Zwarte Stern	3	6	0	4	
Houtduif		15	+		5
Tortelduif	1	7	1		
Koekoek		8	7		3
Bosuil		1	1		
Ransuil		1	0		
Grote Bonte Specht		+	6		4
Veldleeuwerik		3	0		
Boerenwaluw			+		
Graspieper		3	0		
Boompieper			0		3
Witte Kwikstaart		1	+		2
Winterkoning		30	+		47
Heggenmus	1	20	+		5
Roodborst		20	0		33
Blauwborst	5	+	+		2
Gekraagde Roodstaart	2	1	0		
Merel	6	15	+		27
Zanglijster	6	8	+		7
Sprinkhaanzanger	3	4	5	6	5
Snor	54	30	19	5	16
Rietzanger	126	110	85	63	43
Bosrietzanger		1			1
Kleine Karekiet	11	6	78	23	22
Spotvogel		1	1		1
Braamsluiper		1			
Grasmus	4	8	2		2

Broedvogels van het Hol 2012

Soort	1948	1967	1992	1997	2012
Tuinfluitier	10	35	+		35
Zwartkop		5	+		32
Tjiftjaf	7	40	+		75
Fitis	48	70	+		60
Grauwe Vliegenvanger		1	1		1
Staartmees			10		1
Matkop		5	23		2
Pimpelmees		1	+		18
Koolmees	3	2	+		20
Boomkruiper			2		5
Wielewaal		1	2		
Gai	1	4	+		2
Ekster		3			
Zwarte Kraai	1	5	+		2
Spreeuw					
Vink	2	1	21		32
Putter			4		3
Goudvink		1	19		4
Appelvink			2		1
Groenling					1
Rietgors	48	20	34		11